

Tvorba Pavla Šruta a školní praxe

Diplomová práce

Studijní program: N7504 – Učitelství pro střední školy
Studijní obory: 7503T009 – Učitelství anglického jazyka pro 2. stupeň základní školy
7504T243 – Učitelství českého jazyka a literatury

Autor práce: **Bc. Veronika Tomanová**
Vedoucí práce: Mgr. Jarmila Sulovská

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Veronika Tomanová**
Osobní číslo: **P17000631**
Studijní program: **N7504 Učitelství pro střední školy**
Studijní obory: **Učitelství anglického jazyka pro 2. stupeň základní školy**
Učitelství českého jazyka a literatury
Název tématu: **Tvorba Pavla Šruta a školní praxe**
Zadávající katedra: **Katedra českého jazyka a literatury**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je zjistit, do jaké míry je tvorba Pavla Šruta známa mezi žáky a učiteli, zmapovat autorovo dílo básnické, zejména poezii pro děti, beletrii i písňové texty a vytipovat vhodné ukázky, které poslouží k tvorbě pracovních listů využitelných při výuce.

Metody: Analýza učebnic, dotazníkové šetření na školách, studium odborné literatury, studium vybraných děl Pavla Šruta a jejich didaktické zpracování.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Sada čítanek nakladatelství Scientia

ŠRUT, Pavel. Červotočivé světlo: básně z podzimu pražského jara =
Worm-eaten light: poems from the fall of Prague Spring. 1. vyd. Praha:
Pulchra, 2014. 91 s. Poezie; sv. 24. ISBN 978-80-87377-87-1.

ŠRUT, Pavel. Kolej Yesterday: Písňové texty 1982-1987. 1. vyd. Praha:
Československý spisovatel, 1990. 125 s.

ŠRUT, Pavel. Lichožrouti. Vyd. 2. [Praha: Paseka, 2012. 227 s. ISBN
978-80-7432-178-8.

ŠRUT, Pavel. Nejkrásnější bývají na útěku: milostná i nemilostná poezie
1967-2007. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2009. 95 s. ISBN 978-80-7432-016-3.

ŠRUT, Pavel. Příšerky & příšeři. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2005. 89 s. ISBN
80-7185-733-5.

ŠRUT, Pavel. Šišatý švec a myšut. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2007. 74 s. ISBN
978-80-7185-870-6

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Jarmila Sulovská

Katedra českého jazyka a literatury

Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2018**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2019**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.

děkan

prof. PhDr. Oldřich Ůličný, DrSc.

vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2018

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS STAG se shodují.

21. 5. 2019

Bc. Veronika Tomanová

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Jarmile Sulovské za její cenné rady, trpělivost a ochotu při vedení mé diplomové práce. Dále děkuji učitelům a žákům základních škol, kteří participovali na testování pracovních listů.

Anotace

Diplomová práce se zabývá tvorbou Pavla Šruta využitelnou ve školní praxi. Mapuje zastoupení ukázek Pavla Šruta v čítankách z nakladatelství Scientia a soustředí se na vybrané ukázky poezie, beletrie, písňových textů a na filmové zpracování díla Lichožrouti. Práce je doplněna o pracovní listy s úryvky z díla Pavla Šruta, které obsahují úkoly vztahující se k textu. Ke každému pracovnímu listu jsou připojeny metodické poznámky s řešením pro učitele.

Klíčová slova: Pavel Šrut, čítanky Scientia, pracovní listy, metodické pokyny

Abstract

This diploma thesis focuses on the work of Pavel Šrut and its practical usage in schools. It surveys representation of Pavel Šrut's texts in reading-books from the publishing house Scientia and focuses on selected examples of poetry, fiction, lyrics and a film adaptation of Pavel Šrut's work called Lichožrouti. The thesis also contains handouts with Pavel Šrut's texts which include tasks connected to each text. Methodological notes and solutions for teachers are attached to each handout.

Key words: Pavel Šrut, reading-books, handouts, methodological notes

Obsah

ÚVOD.....	8
1 PAVEL ŠRUTA – ŽIVOT A DÍLO.....	9
2 ZASTOUPENÍ UKÁZEK Z DÍLA PAVLA ŠRUTA V ČÍTANKÁCH.....	11
2.1 Čítanka 5.....	11
2.1.1 Ukázky Pavla Šruta v Čítance 5.....	12
2.2 Čítanka 6.....	16
2.2.1 Ukázky Pavla Šruta v Čítance 6.....	17
2.3 Čítanka 7.....	18
2.4 Čítanka 8.....	18
2.4.1 Ukázky Pavla Šruta v Čítance 8.....	19
2.5 Čítanka 9.....	19
2.5.1 Ukázky Pavla Šruta v Čítance 9.....	20
2.6 Shrnutí kapitoly a doporučení:.....	21
3 POEZIE PRO DĚTI.....	24
4 BELETRIE PRO DĚTI.....	27
5 PÍŠŇOVÉ TEXTY.....	32
5.1 Písňové texty pro dospělé.....	32
5.2 Písňové texty pro děti a mládež.....	33
6 FILM.....	34
6.1 Lichožrouti.....	34
7 PRACOVNÍ LISTY.....	38
7.1 Pracovní listy pro šestý ročník.....	39
7.2 Pracovní listy pro sedmý ročník.....	39
7.3 Pracovní listy pro osmý ročník.....	40
7.4 Pracovní listy pro devátý ročník.....	41
7.5 Vyhodnocení pracovních listů.....	42
ZÁVĚR.....	92
Seznam zdrojů.....	93
Seznam příloh.....	97

ÚVOD

Pavel Šrut patří již řadu let k oblíbeným autorům. Známa jsou nejen jeho beletristická díla a poezie, ale také písňové texty a překlady. V této práci se věnujeme převážně jeho tvorbě pro děti, konkrétně ukázkám, které jsou určeny pro žáky druhého stupně základní školy. Cílem práce je připravit ucelený metodický materiál, který bude sloužit jako inspirace učitelům českého jazyka a literatury. Zmapovat autorovo dílo básnické, zejména poezii pro děti, beletrii i písňové texty a vytipovat ukázky, které poslouží k tvorbě pracovních listů využitelných při výuce.

První kapitola práce se zabývá životem a tvorbou Pavla Šruta. Druhá kapitola se zaobírá zastoupením ukázek z díla Pavla Šruta v čítankách z nakladatelství SCIENTIA. Kapitola začíná krátkým představením učebnice a následně se věnuje konkrétním úryvkům v čítankách. Závěr tohoto oddílu je doplněn o shrnutí obsahující návrhy, jaké ukázky by dále bylo vhodné do čítanek zakomponovat, a také další nápady, jak lze s texty pracovat. Následující dvě kapitoly se věnují vybraným vzorkům poezie a beletrie. Cílem těchto kapitol je především seznámit učitele s ukázkami, které lze využít při hodinách českého jazyka. Teoretická část dále obsahuje kapitolu věnující se písňovým textům pro děti i dospělé, praktické využití některých písňových textů je zahrnuto v pracovních listech. Poslední kapitola teoretické části se zabývá filmovými adaptacemi Šrutova díla, zejména pak filmu režisérky Galiny Miklínové Lichožrouti.

Součástí práce jsou pracovní listy pro žáky 6. – 9. ročníku základní školy, jež zahrnují ukázky poezie, beletrie i písňových textů Pavla Šruta. Jedním z cílů těchto listů je motivovat žáky na druhém stupni základní školy k četbě, což je důležité nejen pro všeobecný přehled, ale rovněž to přispívá k rozvoji čtenářské gramotnosti. V neposlední řadě literatura souvisí s historií a leckdy odráží situaci v dané zemi. Díky literatuře mohou žáci lépe pochopit dobové reálie. Úkoly v pracovních listech jsou rozmanité, týkají se literární výchovy, mluvnice, zahrnují i práci v rámci mezipředmětových vztahů, některé jsou založeny na porozumění textu, jiné vyžadují kreativní řešení. Ke každému pracovnímu listu je připraven metodický komentář pro učitele, který obsahuje výchovně-vzdělávací cíle, očekávané výstupy RVP ZV, indikátory očekávaných výstupů, průřezová témata, klíčové kompetence, vzdělávací oblasti a řešení ke všem úkolům.

1 PAVEL ŠRUT – ŽIVOT A DÍLO

Pavel Šrut byl český básník, autor písňových textů a knih pro děti, překladatel, fejetonista a kritik. Narodil se roku 1940 v Praze, kde také v roce 2018 zemřel. Vystudoval jedenáctiletou střední školu, kde v roce 1957 odmaturoval, dále studoval Hospodářskou školu pro zahraniční obchod. Později pracoval jako úředník v podniku zahraničního obchodu a jako rekvizitář Filmového studia Barrandov. Roku 1962-67 studoval anglistiku a hispanistiku na Filosofické fakultě Karlovy univerzity. V letech 1968-71 byl zaměstnán jako redaktor v nakladatelství Naše vojsko. Dále publikoval například v *Plameni*, *Literárních novinách*, *Listech*, *Hostu do domu*, *Tváři*, *Kultuře*, *Sešitech pro mladou literaturu*.

Jeho básnická prvotina se jmenuje *Noc plná křídel* (1964) a částečně navazuje na poezii všedního dne. V roce 1969 vydal existenciálně laděnou sbírku *Červotočivé světlo*. Texty v této sbírce reagují na události roku 1968. Přeložila je do angličtiny básnička Deborah Garfinke, Šrutova dlouholetá přítelkyně a spolupracovnice. Její překlad je doplněn o doslov, kde vyjadřuje pohled na okupaci okem Američanky. V letech 1969-71 publikoval pouze v samizdatu, zejména v *Almanachu*. Mezi sbírky vzniklé v samizdatu patří například *Přestupný duben* (1978), *Malá domů* (1979), *Houpací trojský kůň* (1981) apod.

Pro děti začal Pavel Šrut psát v 60. letech, zaměřil se na psaní písňových textů pro děti a mládež, na tvorbu knížek pro děti (leporela, pohádky, poezie), které někdy uveřejňoval pod pseudonymem Petr Karmín, a v neposlední řadě na knižní adaptace a převyprávění klasických a soudobých textů pro děti a mládež. Postupně vznikaly knihy jako *Generál Ivanka* (1965), *Petrklíče a Petrklíky* (1966), *Kočka v houslích* (1969) a další. Přispíval také do dětských časopisů *Sluníčko*, *Mateřídouška*, *Čtyřlístek*.

Skládal písňové texty pro divadelní hry (*J. Čapek: Lásky hra osudná*, *N. V. Gogol: Mrtvé duše aj.*). Podílel se také na přípravě literárních pořadů pro Český rozhlas převážně z klasické a soudobé anglické poezie (*W. Shakespeare, L. Cohen, D. H. Lawrence aj.*), pro Československou televizi napsal scénáře k dětským muzikálům a hudebním komediím (*Co je to ta koule žlutá, Barnabáš a Tobiáš aneb cestovní kancelář Krasohled aj.*), pohádkám (*Komu straší ve věži, Černobílá pohádka aj.*) animovaným večerníčkům (*Richard sloní srdce*).

Po roce 1989 přispíval do *Lidové demokracie*, *Labyrintu*, *Svobodného slova*, *Mladé fronty*, *Učitelských novin*, kritiky uveřejňoval především v *Lidových novinách*.

Roku 1990 následoval knižní výbor z písňových textů *Kolej Yesterday* a roku 2005 soubor *Dvě tváře (2005)*. Jeho písňové texty zhudebnil Petr Skoumal, Luboš Pospíšil a 5P (...*A nestřílejte na milence*), Michal Prokop a Framus Five (*Nic ve zlým, nic v dobrým, Kolej Yesterday*), C&K Vocal, ETC...V. Mišíka.

K poezii se Šrut soustavně vrátil v druhé polovině 90. let, kdy vytvořil pásmo milostných reflexí *Zlá milá (1997)*, překlady poezie L. Cohena *Výbor z poezie (1998)* a knihu ironických veršů *Papírové polobotky (2001)*. I později napsal celou řadu knih pro děti (*Příšerky a příšeři (2005)*, *Pan Kdybych hledá kamaráda (2009)*, a především sérii *Lichožrouti (2008, 2010, 2013)*.

Významnou částí jeho tvorby je také činnost překladatelská, překládal hlavně z angličtiny (*D. Thomas, W. Shakespeare*) a španělštiny, z latiny přeložil poezii *Eugena Brikciuse*.

Od 90. let se uplatnil i jako autor fejetonů (*Konzul v afrikánech*) a publicista. (*dtto*)

Co se týče ilustrací k jeho knihám, dlouhodobě spolupracoval s ilustrátorkou Galinou Miklínovou (*Pavouček Pája, Velký tůdle, Verunka a kokosový dědek, Příšerky a příšeři, Šišatý švec a myšut, Lichožrouti, Lichožrouti se vracejí, Lichožrouti navždy*).

Za své knihy získal mnohá ocenění, obdržel Cenu Jaroslava Seiferta (2000) za básnické knihy *Zlá milá a Brožované básně*, byl oceněn v soutěži dětských knih Zlatá stuha v letech 2004 a 2005, čtyřikrát byl navržen na cenu Magnesia Litera (2004, 2005, 2007, 2009), nominaci z roku 2009 proměnil. Roku 2012 mu byla udělena cena Karla Čapka a roku 2015 obdržel Státní cenu za literaturu.¹

---

¹ PŠENIČKA, Martin. Pavel Šrut. *ILiteratura* [online].[cit 5. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/19719/srut-pavel>

2 ZASTOUPENÍ UKÁZEK Z DÍLA PAVLA ŠRUTA V ČÍTANKÁCH

Tvorba Pavla Šruta je velmi rozmanitá. Mimo jiné participoval na sestavení několika čítanek. Konkrétně se jedná o *Otíkovu čítanku*, *Čítanku 5*, *Čítanku 6*, *Čítanku 7*, *Čítanku 8* a *Čítanku 9*. *Otíková čítanka* je určena dětem první a druhé třídy základní školy, tudíž není předmětem naší analýzy. V této kapitole se zaměříme na čítanky z nakladatelství SCIENTIA, které Pavel Šrut společně s PhDr. Barbarou Lukešovou vybral a sestavil pro děti od páté do deváté třídy základní školy.

Čítankou se rozumí: „*Druh učebnice obsahující vybrané ukázky z uměleckých nebo odborných textů. Na elementárním stupni školy slouží k nácviku čtení, na vyšších stupních se používá pro účely literární výchovy*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, str. 41). Čítanka je velmi důležitá edukační pomůcka nejen pro žáky, ale také pro učitele. Průcha charakterizuje funkce učebnic pro žáky následovně: „*Učebnice jsou pramenem, z nichž se žáci učí, tj. osvojují si nejen určité poznatky, ale i jiné složky vzdělání (dovednosti, hodnoty, normy, postoje aj.)*“ (Průcha, 1998, str. 19). Funkce učebnic pro žáky pak charakterizuje takto: „*Učebnice jsou pramenem, s jehož využitím učitelé plánují obsah učiva, ale i přímou prezentaci tohoto obsahu ve výuce, hodnocení vzdělávacích výsledků žáků aj*“ (Průcha, 1998, str. 19).

V následujících podkapitolách se zaměříme na to, jakým způsobem je tvorba Pavla Šruta zastoupena v čítankách. Naším cílem je zmapovat a okomentovat ukázky a následně shrnout Šrutovu tvorbu ve zmíněných čítankách.

2.1 Čítanka 5

Čítanka pro 5. ročník základní školy vznikla roku 1998 a má 270 stran. Co se týče technického zpracování, písmo je odstupňované různými způsoby, název autora je psán velkým písmem, název ukázky je vyznačen velkým a tučným písmem. Otázky nebo doplňující úkoly a informace jsou psány kurzívou. U zahraničních autorů je v hranaté závorce uvedena česká výslovnost. Některé ukázky jsou doplněné o ilustraci, nejedná se však o rozměrově velký obrázek, spíše o malou ilustraci tematicky korespondující s textem.

Kniha je rozdělena do čtyř oddílů – *Kniha domova*, *Kniha knih*, *Kniha přírody* a *Kniha dobrodružství*. Jednotlivé ukázky jsou do těchto čtyř částí řazeny podle motivu, který se v textu objevuje. Na konci učebnice nalezneme rejstřík autorů, rejstřík ilustrátorů a prameny, z nichž byly ilustrace převzaty. Čítanka obsahuje celkem 131 ukázek, z nichž šest je právě od Pavla Šruta (*Smutná píseň o moři*, *Podoba*, *Kdy potkáte skřítku*, *Co dělali*

kluci v pravěku, Třímetrová komise, Rozhledna). Kromě uvedeného můžeme v čítance nalézt také úryvek z Ezopových bajek, které jsou Pavlem Šrutem převyprávěny.

Jsme si vědomi toho, že je *Čítanka 5* určena pro žáky prvního stupně základní školy, nicméně uvedené informace slouží učitelům druhého stupně k tomu, aby věděli, se kterými básněmi se již žáci seznámili.

2.1.1 Ukázky Pavla Šruta v Čítance 5

PAVEL ŠRUT SMUTNÁ PÍSEŇ O MOŘI²

Nad mořem lítá racek,   jenže mám moře práce
já stojím na molu,   a moře úkolů.³

Tato ukázka je zařazena do celku *Knih domova*. Motivem je touha chlapce po dobrodružství, které mu hatí školní povinnosti. Šrut v úvodu zmiňuje, proč do tohoto oddílu zařadil právě téma školy. „*Pro děti je druhým domovem škola. Už vidíme, jak se ušklíbáte. Dobrá, dobrá, to se ví, že každý šel někdy „za školu“. Každý přece ví, že nejlepší na škole jsou – prázdniny. Ale přiznejte si: jsou pěkné a důležité věci, které se dají zažít jenom ve škole.*“ (Šrut, Lukešová, 1998, str. 8)

Písňový text *Smutná píseň o moři* je doplněna třemi úkoly. Některé odpovědi vyplývají přímo z textu, jinde musí žáci porovnat dvě různé ukázky.

- 1) *Co má společného žák Macek ze Šrutovy básničky s malým hrdinou Ivana Krause?*⁴
- 2) *Paní učitelka si o Mackovi myslí, že spí. Je to pravda?*
- 3) *Sledujte slovo moře – jak se mění jeho význam?*

---

² Čítanka 5 pro 5. ročník základní školy. Praha: Scientia, pedagogické nakladatelství, 1998, s. 26-27.

³ Celá ukázka viz Příloha 1.

⁴ Tamtéž, s. 23-26.

PAVEL ŠRUT
PODOBA⁵

Opice na větvi	Kam by spadla,
v dešti,	kdyby spadla?
vrašτί tváře,	Naší Báře
křičí, vřeští.	do zrcadla!

Druhá ukázka je začleněna do části *Kniha knih*. Motivem *Podoby* je zvědavá otázka dětí, což je klíčovým tématem tohoto oddílu. Jak Šrut vysvětluje: „*Když se narodíme, nevíme o okolním světě vůbec nic. Velmi brzy ho však začneme ohmatávat. Zajímají nás tvary, barvy, vůně...Pak se začínáme ptát PROČ? Proč prší? Proč musím jíst? Proč je voda mokrá? A jak tak dál rosteme a dospíváme, dáváme si stále těžší otázky. Takových otázek je nekonečně mnoho a odpovědí málo. Jenže lidé vždycky hledali a stále hledají...A nejjvětší odpovědí je uschováno v knihách.*“ (Šrut, Lukešová, 1998, str. 60)

PAVEL ŠRUT
KDYŽ POTKÁTE SKŘÍTKA⁶

Když se venku chumelí	a padají vločky,
a vy nejste v posteli,	obují si botky
tak potkáte skřítku.	se zlatými cvočky,
(Jindy ale zřídka.)	tancují a hrozně dupou.
Se skřítky je ovšem potíž.	Mrkněte se na ně -
Totíž:	lupou!

když se venku chumelí
(*Hlemýžď Čilišnek*)

Když poznáte skřítku je také z části „*Kniha knih*“. Tematicky je ukázka vybrána pro malé zvědavé čtenáře, kteří by se mohli zajímat o to, jak vypadá skřítek. Jedná se o nonsensový humor, který je pro Šruta typický.

---

⁵ Čítanka 5 pro 5. ročník základní školy. Praha: Scientia, pedagogické nakladatelství, 1998, s. 81.

⁶ Tamtéž, s. 89.

PAVEL ŠRUT
CO DĚLALI KLUCI V PRAVĚKU⁷

Po prařece

plavili se na pramici.

V praškole neznali učebnici.

V prasešitech

zapomněli na linky.

Místo linek

měli pralinky.⁸

Báseň je umístěna v celku *Knih dobrodružství*. „*To, čemu říkáme dobrodružství, se nejlíp zažije s kamarády, se spolužáky, někdy i s rodiči. Ale do cizích krajů, do dávné minulosti nebo stejně vzdálené budoucnosti se můžete dostat i sami – a dokonce ani nemusíte opustit svůj pokojíček. Jak? S knihou.*“ (Šrut, Lukešová, 1998, str. 155)

Tato ukázka je založena na slovním humoru, cílem je tedy pobavit čtenáře a zároveň alespoň trochu přiblížit, že život v pravěku byl určitě jiný, než ten, který znají děti teď. Je možno ukázku využít v hodině mluvnice (viz otázka č. 3):

- 1) *Život v pravěku nebyl asi žádná legrace. Zkuste si s básníkem představit, že jste se tam najednou ocitli. Vyprávějte, co byste dělali. Vymýšlejte si.*
- 2) *Na jaké slovní hříčce je celá báseň vystavěna?*
- 3) *Vyhledejte všechna slova s předponou pra... Vzpomeňte si na jiná slova s touto předponou.*
- 4) *Slovo praskot má dvojí žertovný význam. Jaký?*
- 5) *Pravopisná chytačka: Jak se liší pražáci a Pražáci?*

---

⁷Čítanka 5 pro 5. ročník základní školy. Praha: Scientia, pedagogické nakladatelství, 1998, s. 189-190.

⁸ Celá ukázka viz Příloha 2.

PAVEL ŠRUT
TŘÍMETROVÁ KOMISE⁹

Třímetrová komise je kapitola z knihy *Dva lelci ve skříni – o Karlíkovi nemluvě*, jelikož se jedná o prózu, rozsahem je to nejdelší Šrutova ukázka v této čítance. Pojednává o Karlíkovi, kterého nic nebavilo, a tak dlouho chytal lelky, až je nakonec opravdu chytil. Děti se v této ukázce dozví, jaké to bylo, když si vzal Karlík své lelky do školy. Autor se zaměřil na situační humor. Ukázka je součástí oddílu *Knihy humoru, her a fantazie*.

Pod textem najdeme opět čtyři otázky pro žáky:

- 1) *Co to znamená chytat lelky? Lelek, lelkovat, chytat lelky – to je vlastně takové pěkné hraní se slovíčky. Říkáme tomu slovní hříčka. Vypište si z textu ještě některé další a také zkuste vymyslet svou vlastní.*
- 2) *Co vše jsme se o Leošovi a Leonovi dozvěděli? Odkud přišli? Kde bydlí? Jak vypadají? Co mají nejraději?*
- 3) *Zvětšování a zmenšování – s tím už jsme se v naší čítance setkali. Vzpomenete si, kde to bylo?*
- 4) *Při jaké příležitosti se používá rčení „ať nám nevynešete spaní“?*

PAVEL ŠRUT
ROZHLEDNA¹⁰

V Africe je rozhledna,
stojí tam už od ledna.
Rozhlíží se po kraji,
žirafa jí říkájí.

(Hlemýžď Čilišnek)

Poslední ukázka od Pavla Šruta je rovněž zařazena do části *Knihy humoru, her a fantazie*. Verše patří do souboru *Hlemýžď Čilišnek*, což je kniha plná veršů a říkadél pro děti mladšího školního věku.

Shrnutí

---

⁹ Čítanka 5 pro 5. ročník základní školy. Praha: Scientia, pedagogické nakladatelství, 1998, s. 232-235.

¹⁰ Tamtéž, s. 244.

Čítanka 5 obsahuje šest ukázek od Pavla Šruta, z toho je pět ukázek poezie a jedna ukázka prózy. Jsou vybrány tak, aby byly adekvátní k věku a znalostem dítěte. Tři úryvky jsou doplněny o otázky, které lze využít jak v hodinách literární výchovy, tak v hodinách mluvnice. Jednotlivé vzorky lze také aplikovat v rámci mezipředmětových vztahů. Báseň *Co dělali kluci v pravěku* lze použít také v hodině dějepisu, písňový text *Smutná píseň o moři* lze uplatnit v hodinách hudební výchovy, kapitolu *Třímetrová komise* lze využít v přírodopisu.

2.2 Čítanka 6

Čítanka pro 6. ročník základní školy vznikla roku 1999 a má 198 stran. Co se týče technického zpracování, písmo je odstupňované různými způsoby, název autora je psán velkým a tučným písmem, název ukázky menším, tučným písmem. Otázky nebo doplňující informace jsou vyznačeny kurzívou. U zahraničních autorů je v hranaté závorce nabídnuta česká výslovnost. Většina ukázek je doplněna o barevnou nebo černobílou ilustraci. I v této čítance se nejedná o příliš velké obrázky, ale spíše o menší ilustrace tematicky ladící k ukázce.

Kniha začíná krátkou ukázkou od Jana Amose Komenského – Škola hrou, která má za cíl děti motivovat a připravit je na práci s touto čítankou. Čítanka je rozdělena do pěti částí – *Cesta zpátky*, *Cesta do světa*, *Cesta do přírody*, *Cesta do fantazie (a také do veselí)* a *Cesta domů*. Jednotlivé ukázky jsou do oddílů řazeny podle motivu, který je z textu patrný. Na konci učebnice nalezneme slovníček vybraných literárních pojmů, rejstřík autorů, rejstřík ilustrátorů a prameny, z nichž byly ilustrace převzaty. Svazek obsahuje celkem 99 ukázek, z nichž jsou 2 ukázky od Pavla Šruta (*Abeceda*, *Povídání o slavném oslovi*).

2.2.1 Ukázky Pavla Šruta v Čítance 6

PAVEL ŠRUT¹¹
ABECEDA

A je admirál na velkých neckách,

B je baron s bříškem jak třešňová pecka,

C je cestář u hromady šterku...¹²

Ukázka *Abeceda* je zařazena do celku *Cesta do fantazie (a také do veselí)* a je založena na hře se slovy a písmeny abecedy. Ačkoliv v básni nejsou obsažena všechna písmena abecedy, text slouží k obohacení slovní zásoby, jelikož obsahuje slova, která děti pravděpodobně nebudou znát (*admirál, fakir apod.*). V básni se uplatňuje sdružený rým (*neckách – pecka, šterku – ještěrku, tanečnice – lžíce*) a každý verš začíná podstatným jménem, které označuje povolání.

PAVEL ŠRUT
POVÍDÁNÍ O SLAVNÉM OSLOVI¹³

V Pantáticích na návsi,

kde zvedají nožku psi,

stojí slavná škola.

Školáci tam chodí pěšky –

když nemají koloběžky,

tříkolky či kola.¹⁴

Úryvek je zařazen do celku *Cesta domů*. Šrut zde spojil věci, které spolu nesouvisí – osel jako školák a později jako učitel. V básni nalezneme laskavý situační humor. Zajímavostí je, že všechny básně ze sbírky začínají stejnou větou: „V Pantáticích na návsi, kde zvedají nožku psi.“

Shrnutí

---

¹¹ ŠRUT, Pavel a Barbara LUKEŠOVÁ. *Čítanka 6: pro 6. ročník základní školy*. Praha: Scientia, 1999, s. 137.

¹² Celá ukázka viz Příloha 3.

¹³ ŠRUT, Pavel a Barbara LUKEŠOVÁ. *Čítanka 6: pro 6. ročník základní školy*. Praha: Scientia, 1999, s. 171.

¹⁴ Celá ukázka viz Příloha 4.

Čítanka 6 obsahuje dvě ukázky poezie od Pavla Šruta. Ukázky jsou vybrány tak, aby byly odpovídající věku a znalostem dítěte. Žádný úryvek není doplněn o otázku. To zůstává na učiteli. První ukázka – *Abeceda* může přispět k rozvíjení kreativity žáků, neboť se mohou pokusit vytvořit svou abecedu. Druhá ukázka může sloužit jako motivace v úvodních zářijových hodinách českého jazyka, jelikož se zde objevuje téma školy.

2.3 Čítanka 7

Čítanka pro 7. ročník základní školy vyšla v roce 2000 a má 199 stran. Pavel Šrut je spoluautorem této čítanky, nicméně v knize nenalezneme žádnou ukázku z jeho tvorby. Učebnice je členěná do čtyř kapitol – *Okno do světa hrdinů a literárních postav*, *Okno do minulosti*, *Okno do současnosti* a *Okno do světa literární hry a humoru*. Název autora je napsán velkým a tučným písmem, ukázka je napsána menším a tučným písmem, některé ukázky jsou doplněné o menší ilustraci. Na konci je přiložený seznam literárních pojmů, autorů, rejstřík ilustrátorů a zdroje, z nichž byly ilustrace převzaty.

2.4 Čítanka 8

Čítanka pro 8. ročník základní školy byla vydána roku 2000 a má 199 stran. Co se týče technického zpracování, písmo je odstupňované různými způsoby v souladu s předchozími čítankami. Název autora je psán velkým a tučným písmem, název ukázky je vyznačen menším a tučným písmem. Otázky nebo doplňující úkoly a informace jsou psány kurzívou. U zahraničních autorů je v hranaté závorce napsaná česká výslovnost. Některé ukázky jsou doplněné o drobnou černobílou nebo barevnou ilustraci tematicky vhodnou k textu.

Kniha je rozdělena do tří oddílů – *Chvála snu i skutečnosti*, *Chvála odlišnosti i porozumění* a *Chvála her (především jazykových)*. Jednotlivé ukázky jsou do těchto tří oddílů řazeny podle obsahu a motivu. Na konci čítanky nalezneme také soubor literárních pojmů, rejstřík autorů, rejstřík ilustrátorů a prameny, z nichž byly ilustrace převzaty. Čítanka obsahuje celkem 92 ukázek, z nichž je pouze jedna Pavla Šruta (*Studie pavouka*), která je zařazena do celku *Chvála her (především jazykových)*.

2.4.1 Ukázky Pavla Šruta v Čítance 8

PAVEL ŠRUT
STUDIE PAVOUKA¹⁵

pavouk útek	v koutku
nitky tká	slinnou nitkou
sliní mušku	obetká ji
v koutku	šelestící loutku
slinnou nitkou	

(Dechová cvičení – Malá domů)

Shrnutí

Čítanka 8 obsahuje jednu ukázkou od Pavla Šruta. Jeho tvorba je populární právě díky jeho umu hrát si se slovy a jazykem, což je patrné i z této ukázky, která je zařazená do celku *Chvála slov (především jazykových)*. Tento úryvek má sloužit jako dechové cvičení a není doplněn o otázky či úkoly. Ty musí žákům poskytnout učitel.

2.5 Čítanka 9

Čítanka pro 9. ročník základní školy vyšla v roce 2003 a má 198 stran. Písmo je rovněž odstupňované různými způsoby, název autora je psán velkým tučným písmem, název úryvků je napsán menším tučným písmem. Otázky a doplňující informace jsou vyznačeny kurzívou. Výslovnost jmen zahraničních autorů je zapsána do hranatých závorek. Některé ukázky jsou doplněné o menší černobílé nebo barevné ilustrace, které tematicky doplňují text.

Čítanka je rozdělena do tří oddílů – *Mnohohlas světa a života*, *Variace pro dva hlasy* a *Hlasy paměti a inspirace*. Úryvky jsou řazeny do těchto částí podle obsahu, na konci knihy je rejstřík literárních termínů a autorů, rejstřík ilustrátorů a prameny, z nichž byly ilustrace převzaty. Kniha obsahuje celkem 119 ukázek, ze kterých je jedna ukázka od Pavla Šruta (*Konzul v afrikánech*), která je zahrnuta v části *Hlasy paměti a inspirace*.

---

¹⁵ ŠRUT, Pavel, Jitka SLAVÍKOVÁ a Barbara LUKEŠOVÁ. *Čítanka 8 pro 8. ročník základní školy*. Praha: Scientia, 2001, s. 128.

2.5.1 Ukázky Pavla Šruta v Čítance 9

PAVEL ŠRUT
KONZUL V AFRIKÁNECH¹⁶

...“Všude kolem smrky a čistý potok téměř pod verandou. A nikde nikdo. Cívil jsem celé hodiny na potok a nic mě nenapadlo. Dva dny jsem se z toho těšil. Pak do mě vstoupil neklid (...). Sáhl jsem tedy po knize. Znovu si přečtu Borgese. Mohu začít odkudkoli. Otevřu a čtu v jeho Utopii unaveného muže: „*Knihťisk byl jednou z největších křivd spáchaných na člověku, neboť vedl k závratnému rozmnožování nepotřebných textů.*“ Úleva z těch slov padala jako déšť...“

(Konzul v afrikánech)

Tato ukázka je zařazena do celku *Hlasy a paměti inspirace*. Hlavním tématem této kapitoly je období, kdy autoři ztratili inspiraci a snažili se ji všemi možnými způsoby nalézt. Píše se zde také o L. Vaculíkovi, V. Nezvalovi nebo o B. Hrabalovi. *Konzul v afrikánech* je Šrutova sbírka fejetonů a jiné prózy z let 1990 až 1997. Úryvek popisuje situaci, kdy se Šrut ocitl bez inspirace, a tak si vypůjčil chatu u lesa, kde hodlal přemýšlet a přemítat do té doby, dokud nedostane nějakou podnětnou myšlenku na tvoření.

Úryvek je obohacen o úkoly pro žáky. Nejedná se však o otázky týkající se pouze Šrutovy ukázky, ale spíše o propojení stejných myšlenek a témat ukázek této kapitoly. Otázky jsou:

1. *V jaké krajině, kterou dobře znáte, by mohli autoři v „tvůrčí krizi“ najít novou inspiraci? Co je na těchto místech podle vás k „žasnutí“, čím jsou pro vás zajímavá?*
2. *I vy jste jistě zažili nějakou naprosto nečekanou, překvapivou situaci, kterou byste mohli „půjčit“ jako inspiraci nějakému spisovateli. Vyprávějte o ní.*
3. *Ve kterých z vašich oblíbených knih (filmů) se stalo něco podobně nečekaného, překvapivého, fantasticky nepravděpodobného?*

Shrnutí:

Na rozdíl od otázek v *Čítance 5* a *Čítance 6* tyto otázky už vyžadují větší míru porozumění a přemýšlení. Předpokládá se, že jsou žáci devátého ročníku schopni sdělit svůj názor se všemi potřebnými argumenty. Ukázka i otázky jsou přiměřené věku

---

¹⁶ ŠRUT, Pavel, Jitka SLAVÍKOVÁ a Barbara LUKEŠOVÁ. *Čítanka 9 pro 9. ročník základní školy*. Praha: Scientia, pedagogické nakladatelství, 2003, s. 159.

a zkušenostem žáků. Tuto ukázkou lze využít také při hodině slohu, konkrétně při nácvičce či psaní úvahy, nebo v hodinách literární výchovy, v nichž budeme hovořit o fejetonech.

2.6 Shrnutí kapitoly a doporučení:

Čítanka 5 je určená pro žáky prvního stupně, ale poslouží rovněž učitelům druhého stupně, neboť jim nabídne přehled autorů a textů, se kterými se žáci setkali. Pavel Šrut je v *Čítance* pro 5. ročník zastoupen hojně, nicméně poměr poezie a prózy je podle mého názoru nerovnoměrný. Zařadila bych do čítanky více ukázek prózy, například některý z příběhů ze Šrutovy knihy *Pohádky doktora Vašátky*, kde si žáci mohou některé příběhy personifikovat (*Pohádka o ztraceném rovnátku*). K některým ukázkám jsou zařazeny otázky k četbě, které jsou odpovídající věku i zkušenostem žáků. K ukázce *Smutná píseň moři* jsou připojené otázky sloužící k obohacování slovní zásoby. K četbě bych ještě doplnila úkoly, aby žáci nahradili nespisovné výrazy spisovnými slovy (úča – učitelka, kule – pětka apod.) a aby určili druh rýmu. Ukázka *Podoba* neobsahuje žádné úkoly, nicméně učitelé mohou žákům zadat, aby vymysleli synonyma ke slově *křičet* a *vřeštět*, nebo aby vysvětlili slovní spojení *vraštit tváře*. Před četbou ukázky *Když potkáte skřítku* je možné postavu skřítky stručně charakterizovat (jak si ho představují, jaké nosí oblečení, kde bydlí apod.). Po četbě může následovat porovnání verzí žáků se skřítkem z čítanky. Báseň *Co dělali kluci v pravěku* obsahuje úkoly, které se dají použít v hodinách mluvnice. Žáci by mohli vysvětlit slovo *pramice*, protože se domnívám, že někteří z nich nebudou vědět, co toto slovo znamená. Tato báseň může být vyučována rovněž v rámci mezipředmětových vztahů.

Některé texty mohou sloužit jako podklad pro zadání domácích úkolů. Učitel může žákům zadat úkol nakreslit ilustraci k příběhu, vymyslet pokračování, nalézt a vysvětlit neznámá slova, nebo se naučit báseň recitovat. Některé příběhy odkazují na předchozí četbu, tudíž mohou žáci neustále propojovat své znalosti.

Myslím si, že by se v tomto ročníku dala uplatnit také Šrutova ukázka ze souboru *Hlemýžď Čilišnek*, která se jmenuje *Slepýš*. Báseň by se mohla aplikovat v hodinách mluvnice, protože by v ní žáci měli za úkol odůvodnit pravopis slov *slepýš* a *slepíš*.

Čítanka 6 obsahuje dvě ukázky poezie od Pavla Šruta. Úryvek *Abeceda* je zařazen do 6. ročníku, ale báseň lze aplikovat i u starších ročníků. Co se týče úkolů pro šestý ročník, zde by se měl učitel zaměřit především na porozumění textu. V tomto případě může učitel jednotlivým žákům v hodině půjčit slovník cizích slov, jeden žák by přečetl definici

a následně by se pokusil ji svými slovy vysvětlit. Některá náročnější slova může vysvětlit učitel, případně lze zadat tento úkol žákům do skupin jako domácí práci. Jako následnou aktivitu či domácí úkol se žáci mohou pokusit vymyslet svou abecedu, pro 6. ročník bych však nezvolila všechna písmena abecedy, ale pouze omezený výběr. U starších ročníků může učitel z textu vynechat povolání a žáci je mohou doplnit, nebo vymyslí svou abecedu ze všech písmen. V čítance nenalezneme žádnou ukázkou Šrutovy prózy. Pokud budeme vycházet z tvorby, která vznikla před vydáním této čítanky, navrhovala bych ukázky z díla *Pohádky kočky Míny*, které navazují na příběhy *Pohádky doktora Vašátky*. Z novější tvorby by byl pro tento ročník vhodný úryvek z knihy *Verunka a kokosový dědek* nebo *Lichožrouti*. Kniha *Verunka a kokosový dědek* obsahuje na každý den v roce jeden příběh, tudíž je možné ukázky vybírat podle konkrétního data.

Šrut je spoluautorem *Čítanky 7*, nicméně zde není zastoupen ani jednou ukázkou. Lze to vysvětlit tím, že velká část Šrutovy tvorby, která by byla odpovídající žákům sedmé třídy, vznikla až po vydání této čítanky. Žáky tohoto ročníku by mohla zaujmout některá ukázka z díla *Veliký tůdle (Pravda o vlkovi a Karkulce, Rozhovor o spalničce)*, nebo z knihy *Šišatý švec a myšut (Zasadil jsem vlas, Londýnský most)*. Z prózy by pak byl vhodný úryvek z knihy *Verunka a kokosový dědek* či *Lichožrouti*. Ukázkou *Pravda o vlkovi a Karkulce* by učitelé mohli jako doprovodný úkol žákům zadat porovnání Šrutova textu s verzí pohádky, kterou znají. Dále je možné, aby žáci vysvětlili literární pojem *bajka* a uvedli základní znaky, případně některé konkrétní příklady. V básni *Rozhovor o spalničce* pak mohou žáci vysvětlit význam tří teček na konci řádku či okomentovat úryvek „*Spalničky se neboj, Zdeňku, ta jen mámě bere rtěnku a na tvář ti kreslí.*“ V ukázce *Zasadil jsem vlas* může být jedním z úkolů určení druhu rýmu a také celkový motiv básně (jedná se o nonsens a zdánlivé protiklady – „*Zasadil jsem vlas, vyrostla mi pleš. Zasadil jsem lžičku, vyrostla mi lež.*“)

Čítanka 8 obsahuje pouze jednu ukázkou Šrutovy poezie a domnívám se, že ukázka je vhodnější spíše pro mladší ročníky. Pro žáky 8. ročníku bych zvolila třeba báseň *U hřbitova* ze souboru *Veliký tůdle*, ve které mohou žáci dostat za úkol vysvětlit některá slova (*brambořík, nebožka*). Dále báseň *Travička* ze sbírky *Příšerky a příšeři*, která může sloužit jako motivační nebo úvodní aktivita pro látku zabývající se homonymy. Nicméně tato čítanka vyšla v roce 2000 a mnou zmíněné knihy byly vydány až později. Z beletrie bych zařadila příběhy z knihy *Prcek Tom a dlouhán Tom a jiné velice americké pohádky*, které nejsou klasickými prototypy pohádek, jsou plné nepravd a výmyslů, ale takto staří žáci jsou již schopni kriticky uvažovat a hodnotit chování postav.

V čítance pro žáky 9. ročníku je rovněž pouze jedna ukázka Šrutovy tvorby, tato ukázka je přiměřená věku žáků. Otázky k textu vyžadují větší míru porozumění a zamyšlení se nad tématem. Co se týče poezie, zde bych zařadilo ukázku z knihy *Veliký tůdle – Srnčí přechodník*, neboť právě přechodník je učivo 9. ročníku základní školy. Dále bych do vyučovacích hodin zakomponovala nějaké Šrutovy písňové texty. Vhodné by mohly být třeba texty *Stvoření Golema* nebo *Bitva o Karlův most*, které lze propojit se znalostmi z dějepisu.

Výše zmíněné texty a úkoly mohou sloužit učitelům a žákům jako doplňující materiál k čítankám.

3 POEZIE PRO DĚTI

Poezie Pavla Šruta je oblíbená především díky tomu, že se v ní uplatňuje fantazie, jazyková hra, nápaditost a situační humor. Nicméně i přesto někteří učitelé a děti postrádají Šrutovy ukázky v učebnicích. Průzkum provedený Bc. Alenou Nyčovou v rámci její diplomové práce ukázal, že učitelé by si přáli mít v učebnicích víc ukázek od současných básníků, mimo jiné i od Pavla Šruta. To, že je Šrut čím dál tím více oblíbený, dokazuje i fakt, že v diplomové práci Bc. Aleny Nyčové žáci v odpovědích uvedli, že právě Šrut patří k těm známějším a oblíbenějším autorům poezie.

V této kapitole se zaměříme na poezii Pavla Šruta a jednotlivé soubory okomentujeme.

Petrklíče a petrklíky (1966) – Jedná se o sbírku určenou nejmenším čtenářům. Celou knihou děti provede oslík Tvrdohlávek, jenž je zavede do kouzelných míst a zemí až k princezně Veronice. Šrut se zde inspiroval poetikou „*nursery rhymes*“. Básně jsou doplněny o ilustrace Jitky Vrbové. V básních nalezneme přirovnání (*postýlky se pak kývají jak lodě*), neologismy (*Hýkalice*) – bydliště oslíka Tvrdohlávka, situační humor (viz báseň *První den ve škole: „Pročpak jsou v Helemicích ty černé prapory? Prvňáčkové jdou přeci prvně do školy!“*), jazykový humor (viz báseň *Říše Nétakrychle: „Říše Nétakrychle je samá oklika! Zabloudí ten, kdo pospíchá.“*), personifikaci (*pohádka nezmokne*) aj.

Kočka v houslích (1969) – Říkaneky pro děti, opět inspirované „*nursery rhymes*“. Mají rozpočítadlový rytmus, jsou plné humoru, slovních hříček, dětské fantazie a radosti. Celá kniha je rozdělena do několika oddílů (*Veliké žbluňk, Mudrc v Číně, Kočka v houslích a Španělský ptáček*). Mladší čtenáře určitě zaujme i báseň *Abeceda* (viz kapitola 2.2.1), kde autor na každé písmeno vymyslí slovo a dodatek, který se následně rýmuje s dalším. Co se týče uměleckých figur, můžeme zde najít aliteraci a neologismy (*ježibaba s ježidcerou ježihusí...*), situační a jazykový humor.

Motýlek do tanečních (1969) – Sbírkka je určena pro malé čtenáře a obsahuje básně s příběhem. Objevuje se zde v hojné míře personifikace a zvukomalba (*řechtá se řeřicha*), situační humor či aktualizace fráze „bycha honiti“ (*báseň „Bych honící“*)

Hlemýžď Čilišnek (1983) – Snadno zapamatovatelné verše a říkaneky pro děti mladšího školního věku, opět plné humoru a fantazie. O veselé ilustrace se postaral Jiří

Šalamoun. Kniha je rozdělena do tří částí: *Čilišnek mezi zvířaty*, *Čilišnek mezi lidmi*, *Čilišnek v říši divů*. Objevuje se zde báseň, kterou nalezneme i ve sbírce *Kočka v houslích*, nicméně v každé sbírce se báseň jmenuje jinak. V souboru *Kočka v houslích* má název *Svatý Jiří na obrázku*, v souboru *Hlemýžď' Čilišnek* se jmenuje *Známý rytíř*. V této knize nalezneme i jiné verše a říkanky, které jsou zařazené do sbírky *Kočka v houslích*, například *Mudrc v Číně* nebo *Barnabáš a Tobiáš*.

Kde zvedají nožku psi, aneb, v Pantáticích na návsi (1995) (viz kapitola 2.2.1) – Sbírká básní, které jsou rozsáhlejší, než v předešlých sbírkách. Básně se vyznačují situační komikou, což je způsobeno především tím, že Šrut k sobě přiřadil věci, které spolu nesouvisí. Knihu ilustroval Adolf Born.

Veliký tůdle (2003) – Kniha plná vtipných veršů, tentokrát s ilustracemi Galiny Miklínové. Opět zde můžeme narazit na básně, které se vyskytují i v předešlých sbírkách (*Svatý Jiří...*, *Mudrc v Číně apod.*). Objevuje se tu i téma smrti (*báseň U hřbitova*), které nebylo v předešlých sbírkách zastoupeno. Za zmínku stojí i grafická úprava knihy. Texty jsou situované tak, aby s knihou čtenář během četby postupně otáčel všemi směry. V básni *Medvědi a lidi* narazíme na krásný příklad aliterace (*Krůtu, kapra, karbanátky, knedlíky a kotlety, kančí kýtú, kuře, kaši, kremrole a krokety, perník, párek, palačinky, paštiku a pomfrity, pstruha, pyré, pórek, pudink a plněné papriky.*)

Příšerky a příšeři (2005) – I v této sbírce nalezneme humorné básně bohaté na fantazii, situační i jazykový humor doprovázené ilustracemi Galiny Miklínové. Kniha je rozdělena do tematicky i graficky oddělených částí, ústředním motivem jsou, jak již z názvu vyplývá, strašidla. Zařazena je tu také báseň „*Lichožrout*“. Právě toto téma se stalo hlavním motivem jeho pozdější knihy. Objevuje se tu také téma smrti (*báseň Humrlec*). Jsou zde i časté neologismy (*humrlec, pažral, dobroun apod.*). V básni *Travička* nám autor předvedl zdařilou hru s jazykem, přesněji řečeno s homonymií (*travička* – deminutivum od slova tráva, *travička* – žena, která někoho otrávila). Je zde obsaženo i velké množství ironie a dvojsmyslů.

Šišatý švec a myšut (2007) – Kniha je rozdělena do dvou částí – *Šišatý švec* a *Myšut*. Jak uvádí ediční poznámka: „*Oddíl Šišatý švec nabízí volné překlady, parafráze, variace a inspirace anglickými říkadly a popěvkami, tzv. nursery rhymes, které mají v Anglii*

dlouhou tradici.“ Dále uvádí: „*Inspirace nonsensovou poetikou je patrná i v Myšutovi.*“ (Šrut, 2007, str. 75) Celá sbírka je doprovázena nádhernými ilustracemi Galiny Miklínové. V básních nalezneme personifikace (*talíř vyhnal z domu lžíci*), užití nespisovných slov pro rým (*mlsaj motejli sladkou vatu na špejli*), situační humor (viz báseň *Fidli Fidli*: „*Fidli fidli lidičky, kočka ladí housličky, kráva skáče po měsíci, talíř vyhnal z domu lžíci, fidli fidli fidli, stůl tancuje s židlí a náš pejsek za chvíli z téhle psiny chytí psinku.*“). I zde se objevuje téma smrti (báseň *Byla a už nebyla*): „*Vlezla myška do hodin bim bam bim bam bim, když dvanáctá odbila bim bam bim bam bim, ta myška se zabila bim bam bim bam bim. Byla a už nebyla. Víc vám nepovím.*“

Tyto sbírky poezie jsou využitelné při výuce českého jazyka a literatury na druhém stupni základní školy. S texty lze pracovat jak v hodinách mluvnice, tak v literární a slohové výchově.

4 BELETRIE PRO DĚTI

Šrutova beletristická tvorba je neméně oblíbená. V jeho textech se objevuje humor, hravost, fantazie a jazyková vynalézavost, ale také narážky a ironie.

V této části diplomové práce se zaměříme na některé ukázky starší i novější beletrie pro děti od Pavla Šruta a okomentujeme je.

Zlatý pecen (1977) – *Zlatý pecen* je kniha sepsaná na motivy slovenských pohádek a obsahuje čtyři příběhy – *Zlatý pecen; Janek, skokan a střelec; Velkomožný pán kocourkovský* a *Dva bratři a sedm pomocníků*. Najdeme zde typické pohádkové motivy a symboly – boj dobra a zla, protiklady - urozený ženich vs. chudý sedlák, dále se v příbězích uplatňuje symbolika prvočísel (tři urození páni, sedm pomocníků), zastaralá slova (*putýnka, kahanec*).

Zlatá přadlena (1977) – Kniha vznikla na motivy slovenských pohádek Pavla Dobšinského. Ačkoliv se celý svazek jmenuje *Zlatá přadlena*, uvnitř nalezneme tři kratší pohádky – *Zlatá přadlena, Větrný král* a *Slunečný kůň*. Co se týče jazykové složky, jsou zde četně zastoupená přirovnání (*sedět za pecí jako snop*), nářeční výrazy (*sršáň*), archaismy (*došek, hořekovat*).

Jak se z Anči nestala andulka (1980) – Svazek obsahuje celkem pět příběhů. První se jmenuje, *Jak byla liška v opeře*. V tomto příběhu je uplatněna metafora liška (živé zvíře) a liška (kožešina kolem krku). Dále zde nalezneme střet dvou pólů – ušlechtilá stříbrná liška a obyčejná lesní liška. Další příběh se jmenuje *Jak Filípek nenaučil kutnohorské vrabce zpívat*. Uplatňuje se zde oxymóron, že vrabci neumí zpívat a malý mužíček se je to snaží naučit. Třetí příběh nese název *Jak se z Anči nestala andulka* a je převážně o závisti mezi obyčejnou slepicí a andulkami či papoušky. Předposlední příběh se nazývá *Jak kos rozveselil smutného fotografa*. Tentokrát zde Šrut pracuje s metaforou „vyletí ptáček“ – při fotografování a na konci knihy skutečně z okna vyletí ptáček. Poslední příběh se jmenuje *Jak šel pes do Mokropes* a tentokrát se tu objevuje metafora o značkách – dopravních a těch, které si dělají psi, aby se neztratili.

Slon a jeho strýček (1980) – Kniha vypráví o sluněti, které se narodilo neobvykle malé, a tak se velmi často stává terčem posměchu. I přesto sluně zažívá různá

dobrodružství se svými přáteli i nepřáteli. Kniha je určena především menším dětem a je ilustrována Aloisem Mikulkou.

O stříbrné růži (1981) – V příběhu se uplatňují klasické pohádkové motivy – dvě království, zakázaná láska a pomocníci v podobě kocoura Echáčka. V příběhu nalezneme historismy (*halapartna, měch*), expresivní výrazy (*šizuňk, filuta*). Zajímavostí je, že tato pohádka má jako jedna z mála otevřený konec.

Janek a kouzelná fazole (1982) – Jedná se o volné převyprávění několika starých anglických pohádek. Nalezneme zde příběhy jako Janek a kouzelná fazole, *Tři stříbrné hlavy, Jakub a stará kořena a Rudovous*. Knihu ilustrovala Eva-Natuš-Šalamounová.

Pohádky doktora Vašátky (1985) – Hlavní postavou této knihy je doktor Vašátko a kočka Mína, která se k panu doktorovi zatoulá a on si ji nakonec ponechá. Kapitoly jsou laděné podle příběhů a případů, které pan Vašátko v práci řeší, jsou tu příhody jako *Pohádka o parádivé průšnici, Pohádka o ztraceném rovnátku* nebo *Pohádka o zapomnětlivých brýlích*. Kapitoly jsou podobného rázu, pan doktor řeší v práci nějaký případ, přijde domů a vše to vypráví své kočce. Kniha je plná situačního humoru a personifikace (*rovnátka hlídala Jiříka, rovnátko šlo do světa, průšnice se parádí apod.*).

Pohádky kočky Míny (1987) - Hlavními postavami této knížky jsou doktor Vašátko, kočka Mína a její tři koťata. Tentokrát nevypráví pohádky pan Vašátko, jako tomu bylo v knize Pohádky doktora Vašátky, ale vypravěčem je nyní kočka Mína. Hlavní linie příběhu pojednává o zajímavých a vtipných příhodách, které se panu Vašátkovi dějí v ordinaci. Do toho je zasazená druhá linie, ve které kočka Mína vypráví svým koťatům a panu Vašátkovi čtyři pohádky. V knize nalezneme situační i jazykový humor (“*Já jsem ty koťata narodila.*” - myšleno porodila, “*Není to kšanda?*” - myšleno švanda), archaismy (*otoman*), expresivní výrazy (*švanda, prča*), občas se některá slova rýmují (*Spisovně švanda, řekla Žanda.*”).

Kočí král (1989) – Kniha na motivy anglických, irských, skotských a velšských pohádek. Nejčastějšími motivy jsou zvířata, hloupí lidé a kouzla.

Dva lelci ve skříní o Karlíkovi nemluvě (1996) – (viz kapitola 2.2.1). Typickým jazykovým znakem této knihy je laskavý humor a nápad založený na rčení „chytat lelky“. Šrut si zde pohrává s jazykem a využívá spisovný i nespisovný jazyk. Autorem ilustrací je Vladimír Jiránek.

Prcek Tom a dlouhán Tom a jiné velice americké pohádky (1993) – V úvodu knihy Pavel Šrut zmiňuje, že se nejedná o klasické pohádky, nýbrž o kreslené grotesky a příběhy z barevných komiksů. Dále uvádí, že americké pohádky jsou mnohem víc zábavné, plné vtipu, vymyšlení a lhaní a je to díky tomu, že pohádky nepsali autoři ve svých pracovnách, ale vyprávěli si je přistěhovalci v divočinách Ameriky, kteří se nebáli vzít do ruky sekyru a pušku. Začátek knihy je také doplněn o medailonek Pavla Šruta. Skutečně se nejedná o typické pohádky, některé jsou sice humorné, na druhou stranu tu jsou i příběhy, ve kterých se objevuje násilí. Na příklad jedna epizoda se jmenuje Osmý John a Krvavé koleno a pojednává o zlobivém chlapci, pro kterého si přišel postrach dětí – Krvavé koleno. John ale natolik zlobil, že si ho Krvavé koleno nechtělo odnést, zato z něj udělalo mastný flek, který nakonec maminka vydrhla. Hlavními postavami jsou převážně zvířata či nadpřirozené bytosti. Mezi jazykové prostředky patří expresivní výrazy (*přikvačit, pádit, odrhovačky*). Některé příběhy jsou založené na kontrastu (Ježíš a Satan, Hloupý chytrák a chytrý hlupák, Prcek Tom a dlouhán Tom).

Obr jménem Drobeček (1997) – Americké pohádky a povídky vyprávějící o dobrodružstvích, které obr za svůj život zažil. Jedná se o vtipnou knihu s ilustracemi Václava Kabáta.

Velká kniha českých pohádek (2003) - „*Příběhy pohádek jsou pokaždé jiné, a přitom jsou si v něčem nějak podobné. Vůbec nezáleží na tom, odkud přišly a kdy na svět přišly.*“ (Šrut, 2003, str. 7). Tímto Šrut začíná úvod knihy, ve které si každý přijde na své. Nalezneme zde příběhy o princeznách a princích, kouzelnících, skřítcích, vodnicích a mnohé další. Velký soubor známých i méně známých pohádek nabízí příběhy jako Hrnečku, vař“, Perníková chaloupka, Otesánek, Tři zlaté vlasy děda Vševěda aj.

Verunka a kokosový dědek (2004) – Tato kniha obsahuje celkem 365 příběhů, to znamená, že děti se mohou každý den v roce těšit na jinou příhodu. Celý svazek je rozdělen podle měsíců a dále očíslován podle dnů. Příběhy nejsou izolované, navazují na sebe. Hlavními postavami jsou členové rodiny Hubertů. Hubertovi jsou obyčejná rodina.

Vystupuje zde maminka, která je nervózní z tety Uršuly, dále pak tatínek, který nemá rád záhady, ale doma se stále nějaké dějí. Babička Agáta, které se stýská po její první lásce a hlavně šestiletá Verunka, která má nejlepšího kamaráda Lukáška, takže se může zdát, že jí nic neschází. Opak je ale pravdou, chybí jí dědeček. Jednoho Štědrého dne dostane balík z velké dálky a v něm najde nejzábavnějšího a nejpodivnějšího dědečka na světě. Příběhy jsou plné zvratů a nápaditých zápletek s rozuzlením. Kniha ponechává i velký prostor pro vlastní fantazii dětí. Dílo je doplněno nádhernými ilustracemi Galiny Miklínové, které podtrhují příběhy jednotlivých dnů a ročních období.

Pohádky brášky Králíka (2007) - Sbíрка obsahuje celkem patnáct pohádek. V příbězích se objevují různá zvířata – Černý had, Vlk, Medvěd, Tygr nebo Lišák. Hlavním hrdinou této knihy je Králík, který není ani trochu podobný hlavním postavám, které doposud Pavel Šrut zakomponoval do svých knih. Tentokrát se nejedná o milého hrdinu s kladnými vlastnostmi, právě naopak. Králík je vychytralý rošťák se schopností všechny své protivníky porážet svým vtipem, lstí a někdy dokonce i lží. Vzhledem k tomu, že Králík není žádný žádným vzorem ctnosti, je možno se domnívat, že je tato sbírka příběhů určena spíš pro starší děti, které jsou schopny kriticky uvažovat o lhaní a jednání, které Králík použil. O ilustrace se tentokrát postaral Jindřich Čapek.

Lichožrouti (2008) – Téma o Lichožroutech Šrut už dříve zpracoval v básni ve sbírce *Příšerky a příšeři*, nyní tomuto tématu věnoval celou knihu. Lichožrouti jsou tvorové, kteří mají na vině to, že se lidem ztrácí ponožky, oni se jimi totiž živí, a tak se lidem z ponožek stávají „licháče“. Mají však několik pravidel: nikdy nesmí vzít celý pár a od lidstva se musí držet dál. V příběhu narazíme na různé lichožrouty, setkáme se například s hlavní postavou dobrákem Hihlíkem, který prožívá v příběhu mnohá dobrodružství a několikrát překoná sám sebe, dále s dědou Lamorou, s partou zdivočelých lichožroutích lupičů, s obávaným Kudlou Dederonem, se strýčkem Padrem, s bratranci Tulamorem a Ramsesem, s profesorem Kadeřábkem apod.

Kniha je velmi zajímavá i z hlediska jazykové stránky. Kromě spisovné češtiny zde nalezneme hovorové výrazy (*divnej, malej*), expresivní slova (*huběňour*), neologismy (*kapesníkožrouti*), různá přirovnání (*zachoval se jako muž činu, čilý jako zamlada, spal, jako když ho do vody hodí...*) a přísloví (*V nouzi poznáš přítele.*) Knihu opět zdařile a nápaditě ilustrovala Galina Miklínová, která se postarala také o režii filmového

zpracování. Ve filmu lichožrouty namluvili na příklad Kryštof Hádek, Ondřej Trojan, Tatiana Vilhelmová aj. Tato kniha byla roku 2009 oceněna cenou Magnesia Litera.

Pan Kdybych hledá kamaráda (2009) – Výborně zpracovaná knížka s ilustracemi Galiny Miklínové vypráví o panu Kdybychovi, který má od malička jediného kamaráda, a to je plyšový Pes. Pan Kdybych však potřebuje také jiného kamaráda, který s ním bude hrát šachy, půjde s ním do hospůdky nebo do divadla. Jeho Pes mu podá inzerát a na lavičce u sochy básníka na Petříně se vystřídají vskutku zajímavé postavičky – pan Abych, pan Nebych, pan Jábych, pan Coby, paní Květa Ledabych. Kniha pro mládež i pro dospělé, kde se objevují témata humorná i vážná. Autor zde použil spoustu vtipných a vynalézavých nadávek (*ty Chlumče nad Cidlinou, vy Kostelče nad Černými lesy, vy Ještěde apod.*)

Lichožrouti se vracejí (2010) – Jedná se o druhý díl života lichožroutů. Tentokrát se Hihlík vydá do Afriky hledat své rodiče, v patách mu je ale opět Kudla Dederon se svými kumpány. Do Afriky za ním přijdou i jeho přátelé a profesor Kadeřábek. Šrut zde velmi povedeně nastínil kulturu v Africe, tudíž děti získávají představu o tom, že lichožrouti/lidé v Africe se nemusí mít zdaleka tak dobře, jako lichožrouti u nás. Objevíme tu tedy i jakýsi výchovný moment. I druhou knihu ilustrovala Galina Miklínová a je stejně tak zdařilá jako kniha první.

Lichožrouti navždy (2013) - Poslední díl ze života lichožroutů volně navazuje na předchozí dva díly. Tentokrát se Hihlík se svými kamarády z Afriky vracejí zpátky domů, kde se opět strhává boj o nadvládu nad městem. Kromě záporných postav z prvního a druhého dílu (Kudla Dederon) se setkáváme s novými temnými silami až z Číny. Pavel Šrut se zde zaměřil převážně na analogii s reálným světem lidí. Lichožrouti tedy nehrají hru „Černý Petr“, nýbrž „Černá fusekle“ a místo výrazu „praní špinavých peněz“ se užívá „praní špinavých fuseklí“. Opět se zde uplatnila autorova hravost s jazykem, tentokrát převážně ve jménech postav (Tai-fun, Li-chan, Jen-stin apod.). Tento díl je mimo jiné specifický také tím, že má, na rozdíl od předchozích dílů, uzavřený konec. Už se tedy nesetkáme se známou větou na konci prvního a druhého dílu, kdy se kamion rozjel na dlouhou cestu, ale můžeme se těšit na zajímavý konec. I tentokrát knihu ilustrovala Galina Miklínová a opět se jí podařilo každé nové postavě vykreslit nezaměnitelné rysy.

5 PÍSNOVÉ TEXTY

5.1 *Písňové texty pro dospělé*

Pavel Šrut za svůj život napsal velké množství písňových textů, které patřily již od začátku 80. let k tomu nejzdařilejšímu, co v české zpívané poezii vzniklo. Jeho texty zpívají Luboš Pospíšil, Petr Skoumal, poději Michal Prokop, Vladimír Mišík, Lenka Filipová, Marta Kubišová, Petr Novák, Olympic a Radůza aj.

Šrutovy písňové texty vycházely zprvu výběrově, později vyšly v souborném vydání. Jedná se o strojopisný svazek s názvem *Cokoli* z roku 1983 a pak tři sbírky – *Kolej Yesterday*, *Dvě tváře* a *Už ráno začal večírek*.

Jan Šulc, který napsal ediční poznámku, připravil vydání a redigoval knihu *Už dávno začal večírek* uvádí, že se při přípravě této knihy nepodařilo nalézt svazek *Cokoli*, tudíž je možné předpokládat, že soubor obsahoval několik textů, o nichž nevíme a na které autor možná zapomněl.

Kolej Yesterday vyšla v roce 1990 v nakladatelství Československý spisovatel a obsahuje písňové texty z let 1982 až 1987. Texty v knize jsou rozčleněny do pěti oddílů a obsahuje jich celkem 52. Z této sbírky je nejznámější text stejného názvu (*Kolej Yesterday*), který vyšel roku 1984. Pavel Šrut do písně zakomponovat následující část: „*To tenkrát ještě ozáření hrozilo leda od slunce, to tenkrát ještě rostly holkám vlasy, to bylo před tím vejbuchem.*“¹⁷ Právě tento úsek je předmětem řady diskuzí, někteří tvrdí, že se „*vejbuchem*“ myslí rok 1968, jiní si toto slovo asociují s výbuchem Černobyli a tvrdí, že se jedná o jakousi prognózu. V celé sbírce jsou hojně zastoupeny prvky obecné češtiny (*každej, vobyčejnej, svý sny aj.*) nebo metafory (...*“po nebi táhnou beránci...“*). V textech se uplatňuje především rým střídavý, sdružený:

*Hledejte dětičky kámen*¹⁸

doba je taková

umrzly prstíčky – ámen

Je doba ledová

*V hospodě Na věčnosti*¹⁹

už scházejí se hosti

co mají za obydlí

jen zastřešenou židli

¹⁷ ŠRUT, Pavel. *Kolej Yesterday: písňové texty 1982-1987*. Praha: Československý spisovatel, 1990, s. 117-118.

¹⁸ Tamtéž, s. 24 – 25.

¹⁹ Tamtéž, s. 8 – 9.

Sbírka *Dvě tváře* vydalo v roce 2005 nakladatelství IN ŽIVOT. Texty v této knize jsou rozčleněny do dvou oddílů a je jich celkem 26. Kniha *Už ráno začal večírek* vyšla v roce 2010 v nakladatelství Galén a obsahuje největší množství zhudebněných i doposud nezhuďbněných písňových textů. Kniha je doplněna o úplnou diskografii písni Pavla Šruta a také o kapitulu „*Dodatky*“. V „*Dodacích*“ jsou zařazeny například jiné verze textů, zhudebněné básně Pavla Šruta, dále překlady básni Roberta Gravesese z knihy *Příznaky lásky*.

Ačkoliv jsou písňové texty z těchto sbírek určeny pro dospělé, některé z nich se dají použít i při výuce starších žáků základních škol. Tyto texty si představíme v kapitole 7, konkrétně v pracovních listech č. 9, 10 a 11.

5.2 Písňové texty pro děti a mládež

Šrut vydal v roce 1993 knížku s názvem *Dětský slabikář 1*, která je určena pro malé děti a obsahuje velké množství cvičení, která díky své hravosti usnadní a zpřijemní učení. Slabikář si přečetl skladatel Petr Skoumal a tyto básničky zhudebnil. Vzniklo tedy dílo *Jak se loví gorila* (s podtitulem *Písničky ze slabikáře Pavla Šruta*), které svou lehkostí baví děti různého věku. Názvy jednotlivých písni obsahují většinou zvířecí a přírodní motivy (*Liška a myška, Pejsek zloděj, Léto není zima* apod.). Rozsah textů není jednotný, ve sborníku najdeme písň s jednou až pěti strofami. Mezi typické umělecké jazykové prostředky lze jmenovat hojně se vyskytující personifikaci („...*měsíček se spustil z nebe, chodí u nás po domě...*“), dále pak nonsens („*Jak se loví gazely? Na knedlíky se zelím...*“), aliteraci („*Krůta, kapr, karbanátky, knedlíky a kotlety, kančí kýta, kuře, kaše, kremrole a krokety.*“) či metaforu („*V Africe je rozhledna, stojí tam už od ledna. Rozhlíží se po kraji, žirafa jí říkájí.*“) Co se týče rýmu, uplatňuje se zde především rým sdružený:

Cinká zlatý zvonec²⁰ a já zpívám koledu
a noc nemá konec a pusu mám od medu

Písň jsou sice určeny nejmenším dětem, nicméně některé texty lze použít pro žáky druhého stupně, převážně pak pro šestý ročník.

---

²⁰ Jak se loví gorila: písničky ze slabikáře Pavla Šruta + animovaný bonus Emanuel Frynta Sandály. Praha: Supraphon, 2015.

6 FILM

Jak je již uvedeno v předchozích kapitolách, Pavel Šrut patří k oblíbeným básníkům, autorům českých knih, překladatelům a textařům, což dokazuje fakt, že se jeho texty písní objevily v několika českých filmech. Například v dětské komedii *Prázdniny pro psa a Správná trefa*, dále v pohádce *O perlové panně*, komedii *Kráska v nesnážích*, nebo dokumentárním filmu *Nechte zpívat Mišíka*. Mimoto napsal scénář k pohádkám *Daleko, hluboko, vysoko a Komu straší ve věži*. Známy je také televizní seriál *Bob a Bobek – králíci z klobouku*, který se od čtvrté série uvádí pod názvem *Bob a Bobek na cestách*. Na scénáři tohoto oblíbeného večerníčku se kromě Pavla Šruta podíleli také Vladimír Jiránek, Jaroslav Pacovský a Jiří Šebánek. Seriál má osm řad a dohromady čítá devadesát jedna epizod. Režie se ujali Václav Bedřich, Miroslav Walter a Ivo Hejzman, hlasy postavám propůjčil Josef Dvořák. Zajímavostí je, že se postavy Boba a Bobka staly oficiálními maskoty MS v ledním hokeji v České republice v roce 2015.

Nesmíme opomenout také televizní pořad *Pavouček Pája*, který vznikl na základě předlohy stejnojmenné knihy. Pořad je koncipován jako předčítání jednotlivých příběhů, kde se střídají záběry četby ze zahrady a altánku s ilustracemi Galiny Miklínové. Příběhy čte herec Tomáš Měcháček, jenž předvedl zdařilou práci s hlasy, které střídal v závislosti na různých postavách příběhů.

6.1 Lichožrouti

Nejznámější filmovou adaptací je nepochybně film *Lichožrouti*, který vznikl podle předlohy eponymní knihy. Film byl natočen roku 2016 režisérkou, výtvarnicí animovaných filmů a ilustrátorkou Galinou Miklínovou, která se s Pavlem Šrutem podílela rovněž na scénáři. Animované lichožrouty namluvili známí herci, jako jsou například Kryštof Hádek, Matěj Ruppert, Josef Somr, Tatiana Vilhelmová, Ondřej Trojan a další.

Snímek získal v roce 2017 na audiovizuálních cenách TRILOBIT ocenění v kategorii Dětské poroty - Berounský medvídek a také se stal u diváků nejúspěšnějším českým porevolučním celovečerním animovaným filmem. V roce 2016 byl snímek nominován na cenu Český lev v kategorii nejlepší zvuk (Jan Čeněk, Richard Müller) a nejlepší scénografie (Galina Miklínová), ve stejném roce byl nominován na Cenu české filmové kritiky v kategorii nejlepší film (Ivan Trojan) a nejlepší audiovizuální počín (Galina Miklínová) a v roce 2018 se film objevil v nominaci na nejlepší animovaný film (Galina Miklínová) ve slovenské filmové ceně Slnko v sieti.

Tento celovečerní film překonal hranici 320 000 diváků a stal se čtvrtým nejnavštěvovanějším animovaným snímkem v českých kinech v roce 2016²¹. Film nesklízí úspěch pouze v Čechách a na Slovensku, ale objevil se také v kinech v Polsku, Jižní Koreji, Číně a Spojených arabských emirátech.

Filmové zpracování Lichožroutů nepojalo všechny detaily z knihy, i přesto ale nejsou potlačeny klíčové motivy příběhu. Jak uvádí sama Galina Miklínová, původně sice chtěli knihu převést, nicméně se to nepodařilo, nejedná se tedy o adaptaci, je to film na motivy knihy.

I ve filmu se tedy setkáváme se všemi postavami lichožroutů, kteří se žíví ponožkami a drží se dvou základních pravidel: „Nikdy nevezmeš celý pár“ a „Drž se lidí, ale drž se od nich dál“. Dalším výrazným motivem jak knihy, tak filmu, je hledání a ztráta „druhého do páru“, nehovoří se tu pouze o lichých ponožkách, ale také o „lichých lidech“, kteří jsou sami a nikoho k sobě nemají, takovým příkladem je z příběhu doktor Kadeřábek. V neposlední řadě je jedním z ústředních témat také apel na tradiční hodnoty a na důležitost rodiny.

Lze však upozorovat několik rozdílů mezi knihou a filmovým zpracováním. Galina Miklínová v ilustracích pro knihu nakreslila lichožrouty pouze černobíle a barevné jsou jen ponožky, kterými se lichožrouti žíví. Černobílé postavy by pro diváka nebyly příliš atraktivní, proto se ve filmu setkáváme s barevnými pojídači ponožek. Miklínová se snažila pro každou postavu vymyslet povahu podle skutečného ponožkového dekoru. V knize je podrobně popsán kromě života lichožroutů také život lidí, nicméně ve filmu se o světě lidí téměř nehovoří, zmínka je pouze o doktoru Kadeřábkovi, který se zabývá studiem těchto tvorů. Prý je to z toho důvodu, že postavy se ve 3D provedení nedělají lehce. Vynechaná je dokonce jedna klíčová lidská postava, a to pan Vavřinec, osamocенý hudebník, jenž je Hihlíkův blízký přítel. Domnívám se, že úplné opominutí lidského světa může vést k vágnímu pochopení motivu o „lichých lidech“. V knize se s tímto pojmem detailně setkáváme hned se dvěma postavami, ve filmu pouze s jednou a jen spíše letmo. Základ postav lichožroutů je stejný jako v knize, přibyla pouze holka Žiletka. Vynechání scén z lidského světa také pozměnilo úvod filmu. Začátek knihy je totiž velmi literární a obsahuje několik odboček, film však začíná smrtí Hihlíkova dědečka a cestou za posledními příbuznými. Dokonce i některé scény jsou jinak popsány v knize a jiným způsobem představeny ve filmu, konkrétně se jedná o scénu krádeže ponožek z lidské

---

²¹ Lichožrouti uspěli v zahraniční distribuci. In: *Asociace animovaného filmu* [online]. [cit. 5. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.asaf.cz/lichozrouti-uspeli-v-zahranicni-distribuci/>

nohy. V knize se tento proces líčí pomalu, nenápadně a tiše, s předem jasným plánem, ale ve filmovém zpracování je stejná scéna představena rychle, bez přípravy a tkaničky jsou přeříznuty pomocí žiletky.

Děj se odehrává v centru Prahy, diváci se tedy setkávají se známými místy. Autor jedné z recenzí Tomáš Kordík však uvádí, že rozložení míst v Praze není zcela přesné. „*Třeba v jednu chvíli jako by Železniční most hned u Tančícího domu, ale v zápětí se nachází de facto přibližně v místech, kde se po něm můžeme projít i ve skutečnosti. Ve filmu zároveň spatřujeme tramvajový pás i tam, kde nikdy nebyl.*”²² V zápětí ale uvádí, že je příběh vymyšlený, takže snese odchylku od reality.

Za zmínku stojí určitě názvy jednotlivých postav, ačkoliv o jejich etymologii nepadne v knize ani filmu zmínka, jejich cílem je hlavně komičnost. Hihlík je hlavní postava příběhu a jmenuje se tak nejspíše proto, že je neustále veselý a jeho jméno je odvozené od slovesa „*híhňat se*“. Padre si nashromáždil obrovské množství ponožek a stal se z něj mafián, také mu říkají Velký šéf. Padre znamená italsky *otec*, v tomto smyslu „otec“ mafiánů. Tulamor je syn Padreho, co se týče jeho jména, zde se Šrut nejspíše inspiroval názvem whisky *Tullamore*. Ramses je druhý Padreho syn a jeho jméno je pravděpodobně inspirováno *Ramessem II.*, egyptským faraonem. Pepa Padrát se tak jmenuje z toho důvodu, že při loupeži ponožek používal drát. Vasil je původem ruský lidožrout, zde je jméno možná spojeno konotací mafie a Ruska. Další postavou je Škrtič Čango, který při přepadení používal hlavně škrcení. Kudla Dederon je nejzápornější postava příběhu, Kudla proto, že je to drsný hoch, který neustále porušuje lichožroutí pravidla, Dederon nejspíše proto, že toto slovo hanlivě označuje obyvatele NDR, i zde se tedy jedná o negativní konotace. Žiletka je jediná dívka v příběhu a sama o sobě tvrdí, že není vůbec tupá, právě naopak, je ostrá, hlavně co se chování týče. V příběhu se setkáme také s Kojoty, zdivočelými lidožrouty, kteří mají toto jméno spojené právě s psovitou šelmou.

Na základě filmu vznikl později také web o lichožroutech. Na těchto internetových stránkách nalezneme informace o filmu, charakteristiku jednotlivých postav či videoukázky z filmu. Jsou zde uvedeny i medailonky Pavla Šruta a Galiny Miklínové.

---

²² KORDÍK, Tomáš. Recenze: Lichožrouti. In: *Filmová databáze* [online]. [vid. 5. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.asaf.cz/lichozrouti-uspeli-v-zahranicni-distribuci/https://www.fdb.cz/magazin/2017050902-recenze-lichozrouti.html>

Jelikož dnešní moderní doba preferuje používání sociálních sítí, na stránkách je umístěn také odkaz na facebook a instagram.

Závěrem je třeba říci, že je obtížné převést knihu do filmového zpracování, nicméně v tomto případě se jedná o adaptaci zdařilou. Nevytratila se základní dějová linka a film se tak stal u diváků velmi oblíbený.

7 PRACOVNÍ LISTY

Pro žáky druhého stupně základní školy jsme připravili pracovní listy, které obsahují ukázky z díla Pavla Šruta. Pracovní listy jsou rozděleny podle jednotlivých ročníků tak, aby náročností odpovídaly znalostem žáků. Dále mohou sloužit jako doplňující procvičování a zároveň motivovat žáky k dalšímu čtení. Při realizaci pracovních listů jsme čerpali z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Obor Český jazyk a literatura zaujímá v RVP ZV významnou roli, neboť díky graduálnímu zvládnutí českého jazyka si žáci získávají a osvojují si vědomosti a dovednosti také v jiných vzdělávacích oborech. Literární výchova, jazyková výchova a komunikační a slohová výchova patří mezi základní komponenty oboru Český jazyk a literatura, tyto pracovní listy obsahují všechny zmíněné komponenty.

Celkem jsme připravili dvanáct pracovních listů, tedy pro každý ročník tři. V šestém a sedmém ročníku se dva pracovní listy zabývají poezií a jeden prózou, v osmém ročníku se dva pracovní listy věnují poezii a jeden písňovému textu, v devátém ročníku jsou dva pracovní listy zaměřené na písňové texty a jeden na poezii. K ukázkám je připojeno několik otázek a úkolů, které se k danému textu vztahují. Každý pracovní list je doplněn metodickým pokynem.

Co se týče samotného zpracování pracovních listů, každý pracovní list obsahuje ukázkou z díla Pavla Šruta a je doplněn o otázky a úkoly k textu. Metodické pokyny pro učitele jsou koncipovány jiným způsobem. Na úvod jsme přiložili tabulku, ve které učitel nalezne název ukázky, z které knihy ukázka pochází, výchovně-vzdělávací cíle, očekávané výstupy RVP ZV, indikátory očekávaných výstupů, průřezová témata, klíčové kompetence a vzdělávací oblasti. Všechny tyto zmíněné položky jsou pro tvorbu pracovních listů klíčové. Výchovně-vzdělávací cíle jsou významné, aby učitelé věděli, čeho má být ve výuce dosaženo a jaký postup k naplnění cílů zvolit. Také jim výrazně napomůže při vyhodnocování výsledků výuky. Očekávané výstupy RVP na konci 5. a 9. ročníku určují závaznou úroveň pro formulování výstupů v učebních osnovách ŠVP, která musí být na konci prvního a druhého stupně základní školy splněna. Očekávané výstupy jsou prakticky orientované a využitelné v běžném životě. My jsme se zaměřili na očekávané výstupy pro 9. ročník. Indikátor očekávaných výstupů vymezuje minimální úroveň, kterou je třeba dosáhnout se všemi žáky 5. a 9. ročníku. Průřezová témata představují povinnou součást základního vzdělávání, jejich rozsah a způsob uskutečnění stanovuje ŠVP. Tematické okruhy průřezových témat prostupují napříč vzdělávacími oblastmi, propojují vzdělávací obsahy různých oborů a jsou součástí běžných zkušeností žáků. V základním vzdělávání

jsou definována následující průřezová témata: osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova, environmentální výchova a mediální výchova. Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které jsou podstatné pro osobní rozvoj a uplatnění jedince ve společnosti. V etapě pro základní vzdělávání jsou definovány kompetence k učení, řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské a pracovní. Vzdělávací oblasti patří mezi stěžejní část RVP ZV, která vymezuje obsah základního vzdělávání. Všechny vzdělávací oblasti zahrnují charakteristiku vzdělávací oblasti, její cílové zaměření a vzdělávací obory s očekávanými výstupy a učivem. Pro naše pracovní listy je klíčová oblast Jazyk a jazyková komunikace, do které spadají kromě českého jazyka a literatury také další cizí jazyky.

Tyto všechny aspekty byly zohledněny při tvorbě pracovních listů.

7.1 Pracovní listy pro šestý ročník

Pracovní list č. 1 zahrnoval celkem sedm úkolů, většina žáků odpověděla na otázky správně, nejvíce chybovali v úkolu, který se týkal příslovečných spřežek. Tuto látku žáci ještě dostatečně neprocvičovali, tudíž ji někteří potřebovali povysvětlit. Obtížné byly také pojmy vnitřní a vnější charakteristika, žáci s nimi ještě nejsou zvyklí pracovat. Paní učitelka ocenila především práci se zdroji, která nabízí rovněž vzájemnou spolupráci.

Pracovní list č. 2 obsahoval pět úkolů, žáci pracovali ve skupinách, následně si práci kontrolovali s paní učitelkou. Paní učitelka do poznámek napsala, že je tento pracovní list vhodný zejména k zopakování pojmů. Dodala, že úkoly byly zábavné a žáci nejvíce ocenili úkol týkající se kresby komiksu.

Pracovní list č. 3 obsahoval deset otázek vztahujících se k textu. Žáci měli všechny odpovědi správné, což bylo způsobeno tím, že se celý pracovní list týkal čtení s porozuměním. Paní učitelka doporučila, aby byl pracovní list doplněn také o jazyková cvičení.

7.2 Pracovní listy pro sedmý ročník

Pracovní list č. 4 obsahoval deset úkolů a žáci všechny úkoly vypracovali ústně. Zpětná vazba od paní učitelky obsahovala informace, že děti práce bavila, ale bohužel jim nezbyl dostatek času na závěrečný kreativní úkol – vytvoření scénáře. Z toho tedy plyne, že tento pracovní list bude lepší rozdělit do dvou vyučovacích hodin, aby mohl být žákům

poskytnut dostatečný čas na každý úkol. I přes nedostatek času jsem obdržela scénář od čtyř skupin. Co se týče odpovědí na úkoly, byly většinou správné. Žáci měli největší obtíže s otázkou číslo 4, kde měli vysvětlit literární pojmy a říct, do jaké publikace se podívají, pokud budou chtít znát přesnou definici pojmů. Zde žáci většinou odpovídali, že by se podívali na internet. Žáky nejvíce bavil závěrečný úkol – vymyšlení scénáře k pohádce Červená karkulka 21. století. Scénáře byly velmi inovativní a pro dnešní dobu opravdu typické, některé ukázky jsou zařazeny v příloze.

Pracovní list č. 5 byl podle připomínek paní učitelky velmi náročný. Zabýval se nonsensovou literaturou. Žáci měli těžkosti především s vymezením pojmu nonsensová literatura a také s příklady nonsensu. Tato komplikace byla způsobena tím, že žáci toto téma ještě neprobírali. Na pracovním listu pracovala celá třída společně s paní učitelkou. Závěrečný úkol se týkal vytvoření kaligramu. Je možno se domnívat, že instrukce byly podány jasně, nicméně žáci netvořili kaligram ze zadané básně, ale vytvořili báseň vlastní.

Pracovní list č. 6 obsahoval šest úkolů, z nichž bylo pět vypracováno písemně, a jeden byl zodpovězen ústně. Paní učitelka mi k pracovním listům poskytla také obsáhlou zpětnou vazbu. Uvedla, že se jedná o slabší třídu, ale práce je velmi bavila. Úkol číslo 1 se týkal pravopisu malých a velkých písmen a všichni žáci zapsali slovní spojení správně. Nejzábavnější úkoly byly pro žáky úkol číslo dva, ve kterém měli vymyslet jazykolamy, a úkol číslo čtyři, ve kterém vymýšleli vtipné přezdívky. Úkol číslo tři byl rovněž správně zodpovězen všemi žáky, měli však problém se správným napsáním slova Popocatépetl. Na úkolu číslo pět pracovali ústně, jednalo se o způsoby, jak si může pan Kdybych nalézt kamaráda. Zde žáci uvedli především formu pomocí sociálních sítí – Facebook, Twitter, televize apod. Poslední úkol byl kreativní, žáci měli vymyslet inzerát. Někteří vymysleli pěkné inzeráty, jiní práci odbyli. Bylo to způsobeno tím, že na práci nezbylo dostatek času a také fakt, že tato třída má s psaním textů údajně velké problémy.

Odpovědi v pracovních listech byly ve většině případů správné, tudíž usuzujeme, že jsou úkoly přiměřeně náročné učivu sedmého ročníku.

7.3 Pracovní listy pro osmý ročník

Pracovní list č. 7 zahrnoval pět úkolů, cílem bylo uplatnit mezipředmětové vztahy, tudíž žáci plnili kromě jazykových úkolů také úkoly týkající se dějepisu. Nejtěžší otázkou byla pro žáky otázka, co všechno vědí o králi Jindřichu VIII. Příště by bylo lepší pro zpestření pustit krátký dokument o tomto panovníkovi a teprve poté by odpověděli na

otázku. Žáci zcela nesplnili poslední úkol – úvahu na téma manželství. Žáci psali pouze krátké texty, předpokládali jsme, že napíší kvalitní úvahu, ale nejspíš jim na práci nezbylo dost času. V tomto případě by bylo vhodné tuto aktivitu zadat jako domácí úkol.

Pracovní list č. 8 obsahoval šest úkolů, které žáci plnili samostatně a pak si je společně kontrolovali s paní učitelkou. Problém nastal u otázky číslo tři, jelikož nebylo jednoznačně specifikováno zadání, tudíž žáci přesně nevěděli, na co mají odpovídat. Očekávali jsme odpověď, že slovo „travička“ je homonymum, oni uváděli, že se jedná o podstatné jméno a zdobnělinu. Kvůli tomuto nedorozumění měli pak žáci obtíže i s úkolem číslo čtyři, který navazoval právě na ten předchozí. Příště je třeba jednoznačně formulovat otázku, aby jí žáci porozuměli správně. S ostatními úkoly žáci potíže neměli, opět je nejvíc bavit kreativní úkol, a to vytvoření letáku. Vybrané pracovní listy jsou uvedeny v příloze.

Pracovní list č. 9 obsahoval šest úkolů. Žáci pracovali samostatně a následně si práci kontrolovali s paní učitelkou. Odpovědi zaznamenané v pracovních listech byly všechny správné, neměla jsem možnost ohodnotit pouze poslední úkol – scénky ve skupinách. K tomuto úkolu mi paní učitelka napsala poznámku, že žáci si scénky připravili a snažili se o vtipné zpracování. Paní učitelka kladně ohodnotila také fakt, že tento pracovní list zahrnuje otázky týkající se znalostí dějepisu, tudíž žáci pracovali v rámci mezipředmětových vztahů.

7.4 Pracovní listy pro devátý ročník

Pracovní list č. 10 zahrnoval 8 úkolů, žáci vypracovali úkoly písemně. Podstatným úkolem tohoto listu bylo učivo o přechodnících a slovesném vidu. Žáci v úkolech velmi chybovali, paní učitelka do poznámek napsala, že přechodníky probírá s žáky pouze okrajově, tudíž nemají takové znalosti. Co se týče slovesného vidu, zhruba polovina žáků odpověděla správně, druhá polovina občas chybovala.

Pracovní list č. 11 obsahoval osm úkolů. Paní učitelka mi ve zpětné vazbě zmínila, že žáci pracovali samostatně a po dokončení si pracovní listy společně prošli, žáci však již nic neopravovali. Práce jim trvala zhruba 20 minut. Největším úskalím byla pro žáky interpretace některých částí písně. Toto je však velmi individuální, neboť každý má jiné znalosti a zkušenosti, tedy i interpretace se pak odvíjí na základě těchto aspektů.

Pracovní list č. 12 zahrnoval sedm úkolů. Žáci neznali odpověď na otázku čtyři – co znamená kvadratura kruhu. Tento úkol je náročný, nicméně je v pracovních listech zahrnut z toho důvodu, aby žáci využili při hledání informací různé zdroje – encyklopedie, mobilní telefony, internet aj. Dále žáci neporozuměli závěrečnému úkolu, a to tvoření pětilístku. Zde vidím chybu především v tom, že ačkoliv měla paní učitelka k dispozici řešení, neobjasnila žákům, jak metoda pětilístku vypadá.

7.5 Vyhodnocení pracovních listů

Pracovní listy byly distribuovány k otestování do různých základních škol. Cílem bylo zjistit, zdali byly úkoly vybrány adekvátně vzhledem k věku a schopnostem žáků. Nástrojem k tomuto zjištění byly jednak výsledky žáků a také zpětná vazba od vyučujících. Vybrané vyplněné pracovní listy jsou naskenovány v příloze. Pracovní listy jsou autentické a ponechané s chybami, které žáci udělali. Následně si je s paní učitelkou vysvětlili.

Pracovní list č. 1

LICHOŽROUT

Lichožrout mé ségry Božky
je labužník na ponožky.
Přišel k nám už předloni
a nic mu tak nevoní
jak ponožky její.
Vážně!
Nic jiného nejí.

Jenom jednou – za totáče –
spořádal i punčocháče
od tetičky z Francie.
(Chudinka, už nežije.)
Ach, to bylo pláče
pro ty punčocháče!
Prohledala každý kout
a ten prevít Lichožrout
v koši prádla seděl zticha
a počítal:
Sudá, lichá...

Totíž:
Lichožrout mé ségry Božky –
(tlusté břicho, žádné nožky)
z párů dělá licháče.
Pět ponožek ke sváče,
nejmíň sedm k večeri,
pak vyklouzne ze dveří
a hurá zas k sousedům!

V noci projde celý dům,
vynechá jen pana Krohu.
A proč právě pana Krohu?
Vám to klidně řici mohu:
on má jenom jednu nohu.

(Příšerky a příšeři, P. Šrut 2005, s. 62)

Úkoly:

- 1) Vysvětli spojení „za totáče“.
- 2) Urči slovní druhy u slov: *ach, jenom, právě, každý, prevít*.
- 3) Najdi v textu příslovečné spřežky.
- 4) Nahraď slovo *prevít* synonymem. Do jaké publikace se podíváš, budeš-li chtít hledat synonyma? Vysvětli pojem *synonymum*.
- 5) Co je to rým? Vymysli rým ke slovům: *dům, její, sváče*.
- 6) Najdi nespisovné výrazy a nahraď je spisovnými.
- 7) Podle textu stručně charakterizuj Lichožrouta. Nakresli, jak podle tebe Lichožrout vypadá.

Pracovní list č. 2

SLEPEJŠÍ A MOTEJLI

Že prej mlsaj motejli
sladkou vatu na špejli!
Povídali slepejší
pod lopuchem ve skrejši.

Nejsou přece včerejší
a hloupí jak slepejší,
co zalezou pod bejlí
a neviděj bez brejlí.

Jenomže prej slepejší
furt si něco vymejšlí.
Povídali motejli
a v tomhle se nemejlí.

Každej ví, že motejli
pijou z kytek koktejlly!
Teda... pokud nechtěj-li
sladkou vatu na špejli.

(Šišatý švec a myšut, P. Šrut 2007, s. 49)

Úkoly:

- 1) přečti si ukázkou. O který literární druh se jedná? Které další druhy ještě znáš?
- 2) Kolik má ukázkou veršů a slok?
- 3) V básni se vyskytuje velké množství nespisovných výrazů. Proč tomu tak je?
- 4) Nahrade' nespisovné výrazy spisovnými. Co se s básni stane? Proč je v básni zanechaná nespisovnost?
- 5) Vytvoř k ukázce komiks.

Pracovní list č. 3

LICHOŽROUTI

Říkali mu Hihlík, i když v lichožroutím kalendáři je plno vznešených a hrdinských jmen. Třeba Ramses nebo Tulamor. (Tak se jmenovali jeho dva příšerní bratřenci.)

Za to, že Hihlíkovi začali říkat Hihlík, si může sám. Když byl v rozpacích, začal se chichotat: Hihhi! – a úplně se toho nezavil dodneška.

„Hihhi, Hihlíku, máš ponožku v rendlíku!“

Takhle na něho ti dva příšerní bratřenci pokřikovali, když byl ještě malý.

Vlastně to není tak dávno. Nebo je? Těžko říct, lichožroutům se čas natahuje, nebo sráží... jako ponožky.

Neměl žádné sourozence a už tři roky postrádal rodiče. U pana Vavřince bydlel s dědou. Tatínek s maminkou Hihlíka milovali, ale v srdcích chovali lásku ke všem lichožroutům na celém světě. Pomáhali chudým a nemocným, pořádali dobročinné sbírky ponožek pro lichožrouty-bezdomovce. Byli všude, kde mohli být užiteční. Od jistého cestovatele se jednou dozvěděli, jak zle na tom jsou lichožrouti v Africe. Domorodí lidé tam prý chodí úplně bosí nebo naboso v sandálech...A to znamená, že tamní lichožrouti trpí hladem! Od té chvíle nedokázali myslet na nic jiného. A když Hihlíkův tatínek zjistil, že z jejich města do Afriky nějaký kamion buď s léky nebo se zbraněmi občas odjíždí, bylo rozhodnuto. Hihlík byl na své rodiče hrdý a měl přece dědečka. Děda mu ve všem radil a staral se o něho, jenže byl už hodně starý, takže ve skutečnosti se Hihlík spíš staral o dědu. Proto byli rádi, že jsou dva.

(Lichožrouti, P. Šrut 2008, s. 10-11)

Úkoly:

- 1) Přečti si ukázkou.
- 2) Zkus se zamyslet nad tím, proč se postavy jmenují právě Hihlík, Ramses, Tulamor?
- 3) Proč Hihlíkovi říkají Hihlík? Jak na něj jeho bratřenci pokřikují?
- 4) Kolik asi bude Hihlíkovi let? Jak lichožrouti měří čas?
- 5) Jak se mají lichožrouti v Africe?
- 6) Co víme o Hihlíkových rodičích?
- 7) Proč Hihlík bydlí s dědečkem?
- 8) Nalezneš tuto ukázkou na začátku, nebo na konci knihy? Svůj názor odůvodni.
- 9) Jedno ze základních pravidel lichožroutů zní: Nikdy nevezmeš celý pár. Máte ve třídě také nějaká pravidla, která musíte dodržovat? Jaká?
- 10) Vymyslete ve skupině příběh vlastního lichožrouta.

Pracovní list č. 4

PRAVDA O VLKOVI A KARKULCE

Vlk není kruté zvíře,
snad jenom v pohádkách,
jen na papíře
jde z něho strach.

A má velkou tlamu
a velké smutné oči,
protože bajky šíří fámu,
že v lese na Karkulku skočí.

Věřte mi, jsou to tlachy
a proti drbům není lék.
Proto je vlk tak plachý –
a lesy plné Karkulek.

(Veliký tůdle, P. Šrut 2003, s. 72)

Úkoly:

- 1) Stručně převyprávěj pohádku O Červené karkulce.
- 2) Stručně charakterizuj postavu Karkulky a vlka.
- 3) Přečti si ukázkou od Pavla Šruta – Pravda o vlkovi a Karkulce.
- 4) Vysvětli pojmy *bajka*, *pohádka*. Do jaké publikace se podíváš, budeš-li chtít objasnit tyto termíny?
- 5) Znáš nějaké příklady bajek a pohádek?
- 6) Napiš synonymum ke slovům *krutý*, *plachý*. Vysvětli pojem *synonymum*.
- 7) Napiš antonymum ke slovu *krutý*. Vysvětli pojem *antonymum*.
- 8) Vysvětli výrazy *tlachy*, *drby*. Nahraď výrazy synonymem.
- 9) Porovnej klasickou verzi pohádky s touto básní.
- 10) Pracujte ve skupinách. Vymyslete scénář k pohádce Červená karkulka 21. století. Pohádku můžete také zahrát.

Pracovní list č. 5

Děda
míval
hrábě
skota
čily
v trávě
a náš
rybník
přepla
valy
tam a
zpátky
hravě

Děda míval hrábě – žily velmi zdravě

Ted'	jen	seno
už	tři	mají
cení	zuby	v hlavě.

(Příšerky a příšerči, P. Šrut 2005, s. 89)

Úkoly:

1. Přečti si báseň a doplň její název.
2. Jak tento typ básně nazýváme?
3. Tento druh básně řadíme pod nonsensovou literaturu. Co znamená slovo nonsens?
4. Definuj nonsensovou literaturu.
5. Které jsou dva typické příklady nonsensové literatury? Znáš jejich znaky?
6. Podívej se na báseň od Pavla Šruta „*Had a plaz*“ a pokus se vytvořit stejný druh básně, jako je v pracovním listě.

Had a plaz – Pavel Šrut

Milé děti, nač si lhát?

Had je plaz a plaz je had.

Plaz i had se stejně plazí,

had i plaz má šaty na zip,

proto se hned nelekne,

když se z nich plaz vysmekne,

a řekne jen: Ahoj, plaze,

jak se daří?“ – „Díky, blaze,“

odpoví mu plaz či had,

což je totéž, nač si lhát.

Pracovní list č. 6

PAN KDYBYCH HLEDÁ KAMARÁDA

„Tak jak jste se vyspal, pane Kdybychu?“ zeptal se Pes, jako každé ráno. „Kdybych spát vůbec nešel, udělal bych líp,“ postěžoval si pan Kdybych, jako každé ráno. Pes a pan Kdybych byli staří přátelé. Znali se od malička. Když byli malí, tak si spolu celé dny hráli a říkali si různými jmény. Některá byla vymyšlená, jiná si vypůjčili ze zeměpisu. „Ty Popokatepetle!“ volal třeba Pes na Kdybycha. „Ty CHLUMČE NAD CIDLINOU!“ křičel zase on na Psa. Tehdy si ještě tykali. Pak vyrostli a už to jaksi nešlo. On vlastně vyrostl jen malý Kdybych. Nejdřív do výšky, a když už byl dost velký, začal přibývat do šířky. Pes nevyrostl ani o centimetr. Spíše z něho ubývalo. Přišel o kousek ocásku a vždycky mu chybělo ucho, jednou levé, pak zas pravé, ale bral to s humorem.

Když byl pan Kdybych malý, tak se Psem chodil na nočník, na písek, na koupaliště i do LOUTKOVÉHO DIVADLA, nikomu to nevadilo. „Ale teď?“ stýskal si pan Kdybych. „Kdybych vás bral do hospody, na plovárnu nebo do NÁRODNÍHO DIVADLA, všichni by se smáli!“ Z toho bědování už Psa ucho bolelo. Takže se naštvál. „Vy ŘÍPE jeden ufnukanej!“ zavrčel. „Přestaňte mi tu kdybychovat, já vám nějakého kamaráda najdu.“

(Pan Kdybych hledá kamaráda, P. Šrut 2009, s. 7-12)

Šrut, 2009

Úkoly:

- 1) V textu jsou některá slova napsaná pouze velkými písmeny. Přepiš je správně a nezapomeň dodržovat velká a malá písmena.
- 2) *Popokatepetl* patří do skupiny slov, slovních spojení nebo krátkých vět, jejichž cílem je procvičit obtížně vyslovitelná slova. Jaký je souhrnný název pro tato slova, slovní spojení a krátké věty? Znáš nějaké další příklady?
- 3) Víš, co ve skutečnosti znamená slovo *Popokatepetl*? Uměl bys ho správně napsat?
- 4) Vypiš z textu přezdívky. Pokus se vymyslet podobné vtipné přezdívky.
- 5) Na konci ukázky ses dozvěděl, že se Pes rozhodl najít panu Kdybychovi kamaráda. Znáš nějaké způsoby, jak by to mohl udělat?

- 6) Pes se nakonec rozhodl najít přítele přes inzerát. V rubrice stálo: „Pan Kdybych hledá kamaráda.“ Pomoz panu Kdybychovi nalézt kamaráda a vymysli vhodný inzerát. Pro představu se podívej na obrázek, abys věděl, jak pán vypadá. Následně svůj text porovnej s originálem.

Pracovní list č. 7

ANGLICKÝ KRÁL JINDŘICH OSMÝ

Anglický král Jindřich Osmý
míval šest snů za týden
(přesně tolik jako žen)
a sotva vlez do duchen
přicházel duch za duchem:

štíhlá, kyprá, nohatá,
tichá a pak hubatá
a ta šestá okatá,
co skončila u kata,
od neděle do pondělí
hrozné věci prováděly.

Štíhlá, kyprá, nohatá,
tichá a pak hubatá,
i ta šestá okatá,

co skončila u kata,
vstaly z hrobu, vstaly ze sna
a začala mela děsná:

štíhlá, kyprá, nohatá,
tichá a pak hubatá
i ta šestá okatá,
co skončila u kata,

od pondělí do neděle,
nejdřív plaše, potom směle
Jindru ze sna co chvíli
strašily a budily
a chudák král prosil: „Ách,
nechte mě spát v dějinách!“

(Veliký tůdle, P. Šrut 2003, s. 21)

Úkoly:

- 1) Co víš o králi Jindřichu VIII.?
- 2) Co znamenají slova *duchna*, *mela*, *kyprá*, *plaše*, *směle*.
- 3) Co je to rým? Najdi v básni rýmy. Vymysli co nejvíce rýmů ke slovu *kata*.
- 4) Vyhledej jména a základní/zajímavé informace o manželkách Jindřicha VIII.
- 5) Napiš úvahu na téma *Manželství*.

Pracovní list č. 8

TRAVIČKA

Úkoly:

- 1) Obdržel jsi nastříhané verše básně, tvým úkolem je verše správně seřadit.
- 2) Slovo „*travička*“ má v textu dva významy, jaké?
- 3) Jak nazýváme slova typu *travička* apod.?
- 4) Uveď další příklady tohoto typu a užij je ve větě.
- 5) Jaká je souvislost názvu básně s jejím obsahem?
- 6) Ve dvojici vytvořte leták, který má varovat turisty, že se v Itálii nachází ukrutná *travička* Lukrécie.

Pracovní list č. 9

BITVA O KARLŮV MOST

Má vlasy dlouhý do půl pasu
k turistům jistou náklonnost
barokní sochy v letním jasu
sedí tu jako hejno vos.

Má vlasy do pasu a jen tak pro radost
nabízí ortel nebo spásu.

Má vlasy do pasu a jen tak pro radost
nabízí ortel nebo spásu
v bitvě o Karlův most.

(refrén)

To pro tebe král Karel IV.

má lásko vlasatá
dával do malty žloutek
mrhal úsilím a pruty ze zlata.
Dával do malty žloutek
mrhal úsilím a pruty ze zlata.

Má vlasy dlouhý do půl pasu,
svůj bledej šampónovej chvost
a svádí právě toho času
bitvu o Karlův most.

Má v očích muškety, děla a čeká na
Švéda
klíč ke zbrojnici těla až na Kampě mu dá.
Má v očích muškety, děla a čeká na
Švéda

klíč ke zbrojnici těla až na Kampě mu dá.

(refrén)

Máš vlasy dlouhý do půl pasu
tvou svatou válku vidí most
barokní sochy v letním jasu
a Němců kolem jako vos.

Máš vlasy do pasu a jen tak pro radost
nabízíš ortel nebo spásu.

Máš vlasy do pasu a jen tak pro radost
nabízíš ortel nebo spásu.

V bitvě o Karlův most
v bitvě o Karlův most
v bitvě o Karlův most .....

(Kolej Yesterday: písňové texty 1982-1987, P. Šrut 1990, s. 96-97)

Úkoly:

- 1) Poslechni si píseň. Jaké je její hlavní téma?
- 2) Přepiš jméno Karel IV. slovy. Pravopis odůvodni
- 3) Vysvětli význam slov a slovních spojení: *ortel, mrhat úsilím, chvost*.

- 4) O kterém městě se v písni zpívá? Která místa jsou tam zmíněna? Znáš příklady dalších míst?
- 5) Co vše víš o Karlu IV.? Z jakých rodů pocházel? Ve které zemi strávil své mládí? Které významné stavby byly za jeho vlády postaveny? Kterou významnou školu založil? Ve kterém roce ji založil? Jak byl za svou péči o České království nazýván?
- 6) Ve skupinách připravte a zahrajte scénku na téma: *Typický den na Karlově mostě.*

Pracovní list č. 10

SRNČÍ PŘECHODNÍK

Kalamajka mik, mik,
mik,
naučím vás přechodník.

Švarný srnec z Brna
do lesa se hrna
kouká – hele, srna!

První, druhá!
Jaká vzpruha!

Stály vám tam na louce
dvě srny z Olomouce
strachy trochu trnouce.

A ten srnec
láskou vrně
myslí na ně
ještě v Brně.

Kalamajka mik, mik, mik
to je srnčí přechodník.

NEPLEŤTE SI PLCHA S PLŽEM

Nepleťte si, děti, sakra,
štiku s kaprem,
s línem kapra,
vránu a havrana,
ovci a berana,
daňka s losem,
špačka s kosem,
kunu s tchořem,
krávu s ořem,
býka s volem,
můru s molem,
kraba s rakem,
lamu s jakem,
morče s myší
(vždyť se liší!),
blechu se vši
a především:
smrk se smržem,

plcha s plžem!
Protože...

Kdo si **plete**
plže s plchem,
tomu škvor **proleze**
uchem,
kdo si plete
plcha s plžem,
tomu rada nepomůže.

Jaká?
Že když prší, mží a mlží
radují se všichni plži – a
naopak v suchu
bývá nejlíp plchu!

(Veliký tůdle, P. Šrut 2003, s. 58,)

Úkoly:

- 1) Najdi v ukázce přechodníky a podtrhni je?
- 2) Učivo o přechodníku je úzce spjato se slovesy dokonavými a nedokonavými.
V textu jsou tučně vyznačená slovesa, rozhodni, jestli se jedná o slovesa dokonavá nebo nedokonavá.
- 3) Najdi vidové dvojice ke slovesům ze cvičení 1.
- 4) Co vše víš o přechodníku? Kde se s přechodníky setkáme? Jaké máme druhy přechodníku?
- 5) V prvním úkolu jsi v textu podtrhal přechodníky. Zkus tyto přechodníky použít ve větách.
- 6) Napiš synonymum ke slovu *vzpruha*.
- 7) Vysvětli plch x plž, lín x kapr, daněk x los, kuna x tchoř, býk x vůl, krab x rak, lama x jak, smrk x smrž
- 8) Který slovní druh je slovo *sakra*?

Pracovní list č. 11

KOLEJ YESTERDAY

To bejvávaly na koleji _____,
když ráno začal večírek,
někdo dal dvacet, někdo
_____
a stavěli jsme _____,
ze snů a z peří, ze sirek.

To tenkrát ještě rostly holkám vlasy,
to bylo před tím _____
a kdo měl žízeň, tak ji hasil
a kdo měl žízeň, tak ji hasil,
vracel se s kytkou za _____.

Prázdnou ulicí na kolej,
jó to je dávno, Yesterday,
_____.

To bejvávalo na koleji snění,
_____ voněl v kuchyni,
někdo dal dvacet, někdo pade,
za to jsme měli, kamaráde,
hned štěně piva ve _____.

Tenkrát hochu ještě ozáření
hrozilo leda od _____
a byly řeky po setmění
a byly řeky po setmění,
kde jsi moh' čekat na _____.

A pak je hodit na olej,
jó to je dávno, Yesterday
Yesterday.

To bejvávaly na koleji _____,
už ráno začal večírek,
někdo dal dvacet, někdo
_____
a někdo zbořil _____,
ze snů a z peří, ze sirek.

A od té doby ta kolej
patří už dávno k Yesterday
Yesterday... Yesterday

(Kolej Yesterday: písňové texty 1982-1987, P. Šrut 1990, s. 117-118)

Úkoly:

- 1) Poslechni si píseň a doplň vynechaná slova.
- 2) Přečti si první sloku. Slovo *kolej* může mít několik významů. Užij toto slovo ve větách. Jak říkáme slovům, které mají stejnou zvukovou nebo grafickou podobu, ale jiný význam? Uveď další příklady.
- 3) V první sloce se uvádí, že „někdo dal dvacet, někdo stovku“, co to znamená?
- 4) Co se asi rozumí *vejbuchem* ve druhé sloce? Proč autor zmiňuje, že *holkám ještě rostly vlasy*?
- 5) Ve druhé sloce se uvádí „*vracel se s kytkou za uchem*“, jak se nazývá „Květinové hnutí“ z 60. let?
- 6) Co znamená anglický význam „*yesterday*“?
- 7) Přečti si čtvrtou sloku a vysvětli „*štěně piva*“
- 8) V šesté sloce se uvádí, že „*někdo zbořil Eiffelovku ze snů a z peří, ze sirek*“, co si pod tím představíš vzhledem k událostem a kontextu?

Pracovní list č. 12

STVOŘENÍ GOLEMA

V poledne jsem se probudil
tím pádem noc už mám teď z krku
po nebi táhnou beránci
a zem je plná vlků
Po nebi táhnou beránci
a je jich celá smečka
hlavu mám jako kanape
a v tom kanapi křečka

V noci jsme vedli dlouhou řeč
někdo z nás stvořil Golema
v noci jsme vedli dlouhou řeč
jen vzpomenout si na téma
v noci jsme vedli dlouhou řeč
a všichni byli proti všem
v noci jsme vedli dlouhou řeč
a chudák Golem spolknul šém

V noci jsme vedli dlouhou řeč
o kvadratuře kruhu
v noci jsme vedli dlouhou řeč
a přebarvili duhu
v noci jsme vedli dlouhou řeč
ze slov co nepromoknou
v noci jsme vedli dlouhou řeč
a já mám ranní vokno

(Kolej Yesterday: písňové texty 1982-1987, P. Šrut 1990, s. 40-41)

Úkoly:

- 1) Najdi v první sloce frazém. Pojem frazém vysvětli. Uveď další příklady.
- 2) Najdi v první sloce metaforu. Pojem metafora vysvětli. Uveď další příklady. metaforu.
- 3) Co znamená slovo *šém*?
- 4) Co znamená *kvadratura kruhu*?
- 5) co znamená „mít *vokno*“?
- 6) Co vše víš o Golemovi? Znáš nějakou pohádku či příběh, kde je zahrnuta postava Golema?
- 7) Vytvoř pětilístek na téma Golem.

Metodický pokyn pro učitele – pracovní list č. 1

Název ukázky	Lichožrout
Zdroj	ŠRUT, Pavel. <i>Příšerky a příšeři</i> . V Praze: Paseka, 2005, s. 62-64. ISBN 80-7185-733-5.
Ročník	6.
Výchovně – vzdělávací cíle	Žáci porozumí obsahu básně a vypracují úkoly vztahující se k textu. Zopakují základní pojmy, jako jsou synonymum, rým, spřežka. Na základě textu charakterizují postavu lichožrouta a svou fantazii uplatní v kresbě postavy.
Očekávané výstupy RVP ZV	Žák správně třídí slovní druhy, tvoří spisovné tvary slov a vědomě jich používá ve vhodné komunikační situaci. Uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla. Žák samostatně pracuje s Pravidly českého pravopisu, se Slovníkem spisovné češtiny a s dalšími slovníky a příručkami.
Indikátory očekávaných výstupů	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák zařadí slova vyznačená v textu ke slovním druhům 2. žák nahradí typicky nespisovné vyjádření spisovným 3. žák v textu odliší jazykové prostředky útvarů národního jazyka (např.: spisovný jazyk x obecná čeština; spisovný jazyk x dialekt apod.) 4. žák jmenuje (bez přeřikávání celého děje) hlavní postavy přečteného příběhu, řekne, kde se odehrává, stručně vystihne hlavní děj, případně které hlavní děje se proplétají – odliší vedlejší děj od hlavního 5. žák samostatně pracuje s Pravidly českého pravopisu, se Slovníkem spisovné češtiny a s dalšími slovníky a příručkami
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, pracovní.
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura, Umění a kultura: Výtvarná výchova.

Pracovní list č. 1 - řešení

LICHOŽROUT

Úkoly a řešení:

- 1) Vysvětli spojení „za totáče“.
  - Za totalitního režimu, tedy konkrétně komunistický režim v ČSSR.
- 2) Urči slovní druhy u slov: *ach, jenom, právě, každý, prevít*.
  - ach – citoslovce
  - jenom – příslovce
  - právě – částice
  - každý – zájmeno
  - prevít – podstatné jméno
- 3) Najdi v textu spřežky.
  - spřežky – předloni, zticha
- 4) Nahrad' slovo *prevít* synonymem. Do jaké publikace se podíváš, budeš-li chtít hledat synonyma? Vysvětli pojem *synonymum*.
  - prevít = neřád, dareba, lump
  - Slovník synonym (online, publikace)
  - synonyma – slova se stejným nebo podobným významem
- 5) Co je to rým? Vymysli rým ke slovům: *dům, její, sváče*.
  - rým – zvuková shoda jedné nebo více slabik na konci veršů
  - dům – psům, bum, snům, rtům...
  - její – hřejí, alejí, esejí, trofejí...
  - sváče – rváče, spáče, pláče, káče, ptáče...
- 6) Najdi nespisovné výrazy a nahrad' je spisovnými.
  - ségry – sestry
  - sváče – svačiny
- 7) Podle textu stručně charakterizuj Lichožrouta. Nakresli, jak podle tebe Lichožrout vypadá.
  - Před tímto úkolem by bylo nejprve vhodné zopakovat náležitosti charakteristiky (přímá, nepřímá, vnější, vnitřní)

Metodický pokyn pro učitele – pracovní list č. 2

Název ukázky	Slepejší a motýli
Zdroj	ŠRUT, Pavel. <i>Šišatý švec a myšut</i> . V Praze: Paseka, 2007, s. 49. ISBN 978-80-7185-870-6.
Ročník	6.
Výchovně – vzdělávací cíle	Žáci si zopakují základní literární pojmy – verš, sloka, dále rozliší spisovné a nespisovné výrazy, nespisovné nahradí spisovnými. Argumentují a odůvodní přítomnost nespisovných výrazů v textu. Na základě četby vytvoří k ukázce komiks.
Očekávané výstupy RVP ZV	Žák rozlišuje spisovný jazyk, nářečí a obecnou češtinu a zdůvodní jejich užití
Indikátory očekávaných výstupů	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák v textu odliší jazykové prostředky útvarů národního jazyka (např.: spisovný jazyk x obecná čeština; spisovný jazyk x dialekt apod.) 2. žák nahradí typicky nespisovné vyjádření spisovným 3. žák posoudí vhodnost, či nevhodnost užití jazykových prostředků různých útvarů národního jazyka např. v umělecké literatuře, divadelní hře, veřejném projevu apod.
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, pracovní.
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura, Umění a kultura: Výtvarná výchova.

Pracovní list č. 2 – řešení

SLEPEJŠÍ A MOTEJLI

Úkoly a řešení:

- 1) Přečti si ukázkou. O který literární druh se jedná? Které další druhy ještě znáš?
  - jedná se o lyriku
  - další druhy – epika, drama
- 2) Kolik má ukázkou veršů a slok?
  - 16 veršů
  - 4 sloky
- 3) V básni se vyskytuje velké množství nespisovných výrazů. Proč tomu tak je?
  - aby se zachoval rým, kvůli komičnosti
- 4) Nahraď nespisovné výrazy spisovnými. Co se s básní stane? Proč je v básni zanechaná nespisovnost?
  - prej – prý
  - mlsaj – mlsají
  - motejli – motýli
  - slepejší – slepýši
  - skrejši – skryši
  - furt – stále
  - nemejlí – nemylí
  - neviděj - nevidí
  - bejlí – býlí
  - brejlí - brýlí
  - každyj – každý
  - pijou - pijí
  - teda - tedy
  - nechtěj-li – nechtějí-li

Po odstranění nespisovných výrazů se báseň nerýmuje a ztrácí na komičnosti.

- 5) Vytvoř k ukázce komiks.
  - Zde by bylo dobré dětem nejprve ukázat nějaký příklad komiksů.

Metodický pokyn pro učitele – pracovní list č. 3

Název ukázky	Lichožrouti
Zdroj	ŠRUT, Pavel. <i>Lichožrouti</i> . V Praze: Paseka, 2008, s. 10-11. ISBN 978-80-7185-932-1.
Ročník	6.
Výchovně – vzdělávací cíle	Žáci porozumí obsahu ukázky, čtou s porozuměním a odpovídají na otázky vztahující se k textu. Umí sdělit svůj názor a své rozhodnutí odůvodnit.
Očekávané výstupy RVP ZV	Žák uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla. Žák využívá základy studijního čtení – vyhledá klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, vytvoří otázky a stručné poznámky, výpisky nebo výtah z přečteného textu; samostatně připraví a s oporou o text přednese referát.
Indikátory očekávaných výstupů	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák jmenuje (bez přeřikávání celého děje) hlavní postavy přečteného příběhu, řekne, kde se odehrává, stručně vystihne hlavní děj, případně které hlavní děje se proplétají – odliší vedlejší děj od hlavního 2. žák vyhledá v krátkém textu klíčová slova 3. žák posoudí, zda je daná informace obsažena v textu 4. žák vyhledá v textu odpověď na zadanou otázku
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, mediální výchova.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, pracovní.
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura.

Pracovní list č. 3 – řešení

LICHOŽROUTI

Úkoly a řešení:

- 1) Přečti si ukázkou.
- 2) Zkus se zamyslet nad tím, proč se postavy jmenují právě Hihlík, Ramses, Tulamor?
  - Hihlík – chichotá se, pokud se cítí v rozpacích
  - Ramses – nejspíše se jedná o podobu se jménem Ramess Veliký (biblický faraon)
  - Tulamor – nejspíše se jedná o podobu s názvem irské whiskey (Tullamore)
- 3) Proč Hihlíkovi říkají Hihlík? Jak na něj jeho bratránci pokřikují?
  - Říkají mu tak, protože se chichotá, když se cítí v rozpacích.
  - Pokřikují na něj „Hihihi, Hihlíku, máš ponožku v rendlíku!“
- 4) Kolik asi bude Hihlíkovi let? Jak lichožrouti měří čas?
  - Věk není v textu uveden, nechme tedy žáky hádat. Bylo by dobré, kdyby svůj odhad odůvodnili.
  - Lichožroutům se čas natahuje, nebo sráží.
- 5) Jak se mají lichožrouti v Africe?
  - Mají hlad, protože domorodí lidé nechodí v ponožkách, nýbrž jsou bosí.
- 6) Co víme o Hihlíkových rodičích?
  - Hihlíka milovali, chtěli pomáhat lichožroutům po celém světě, pořádali dobročinné sbírky, odjeli pomáhat do Afriky.
- 7) Proč Hihlík bydlí s dědečkem?
  - Hihlík bydlí s dědečkem u pana Vavřince, protože jeho rodiče odjeli pomáhat lichožroutům do Afriky.
- 8) Nalezneš tuto ukázkou na začátku, nebo na konci knihy? Svůj názor odůvodni.
  - Jedná se o začátek knihy, protože se dozvídáme základní informace o hlavních postavách.
- 9) Jedno ze základních pravidel lichožroutů zní: Nikdy nevezmeš celý pár. Máte ve třídě také nějaká pravidla, která musíte dodržovat? Jaká?
  - Společná diskuze, je možné na tabuli nakreslit myšlenkovou mapu.
- 10) Vymyslete ve skupině příběh vlastního lichožrouta.

Metodický pokyn pro učitele – pracovní list č. 4

Název ukázky	Pravda o vlkovi a Karkulce
Zdroj	ŠRUT, Pavel. <i>Veliký údle</i> . Praha: Paseka, 2003, s. 72. ISBN 80-7185-617-7.
Ročník	7.
Výchovně – vzdělávací cíle	Žáci charakterizují hlavní postavy pohádky a porovnají různé verze příběhu. Vysvětlí pojmy bajka, pohádka, synonymum, antonymum. Vymyslí svůj scénář a scénku k pohádce Červená karkulka 21. století.
Očekávané výstupy RVP ZV	Žák se zapojuje do diskuse, řídí ji a využívá zásad komunikace a pravidel dialogu. Žák uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla. Žák formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby, návštěvy divadelního nebo filmového představení a názory na umělecké dílo. Žák tvoří vlastní literární text podle svých schopností a na základě osvojených znalostí základů literární teorie. Žák porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním, dramatickém i filmovém zpracování.
Indikátory očekávaných výstupů	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák se bez konfliktů a podstatných nedorozumění zapojí do řízené diskuse 2. žák jmenuje (bez přeřikávání celého děje) hlavní postavy přečteného příběhu, řekne, kde se odehrává, stručně vystihne hlavní děj, případně které hlavní děje se proplétají – odliší vedlejší děj od hlavního 3. žák sdělí své dojmy z uměleckého díla a zformuluje důvody, proč se mu líbilo či nelíbilo, nebo čeho si na díle cení a proč 4. žák vytvoří vlastní krátký prozaický nebo veršovaný text se zajímavým tématem a působivým vyjadřováním, které odpovídá tématu i záměru žáka jako autora, svůj záměr a volbu žánrové formy vysvětlí jako dodatek k textu 5. žák uvede, proč upřednostňuje filmové zpracování díla nebo literární četbu, případně proč přijímá obojí
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, pracovní.

Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura.
--------------------	--

Pracovní list č. 4 – řešení

PRAVDA O VLKOVI A KARKULCE

Úkoly a řešení:

- 1) Stručně převyprávěj pohádku O Červené karkulce.
  - Aktivitu je možno udělat tak, že učitel začne vyprávět příběh a žáci na něj navazují.
- 2) Stručně charakterizuj postavu Karkulky a vlka.
  - Před tímto úkolem je vhodné zopakovat náležitosti charakteristiky
- 3) Přečti si ukázkou od Pavla Šruta – Pravda o vlkovi a Karkulce.
- 4) Vysvětli pojmy *bajka*, *pohádka*. Do jaké publikace se podíváš, budeš-li chtít objasnit tyto termíny?
  - bajka – literární útvar, ve kterém zvířata jednají jako lidé a mají lidské vlastnosti, v závěru bývá ponaučení, cílem je kritika špatných vlastností a společenských nešvarů
  - pohádka – původně folklórní žánr, epický smyšlený příběh, ve kterém se objevují nadpřirozené bytosti a pohádkové postavy, obvykle končí šťastně
  - Slovník literárních pojmů
- 5) Znáš nějaké příklady bajek a pohádek?
  - bajky – Zajíc a želva, Liška a vrána, Lev a myš
  - pohádka – O Perníkové chaloupce, O hloupém Honzovi...
- 6) Napiš synonymum ke slově *krutý*, *plachý*. Vysvětli pojem *synonymum*.
  - krutý – nemilosrdný, tvrdý, zlý
  - plachý – nesmělý, ostýchavý, stydlivý
  - synonyma - slova se stejným nebo podobným významem
- 7) Napiš antonymum ke slovu *krutý*. Vysvětli pojem *antonymum*.
  - hodný, laskavý, milý, vlídný
  - antonyma – slova opačného významu
- 8) Vysvětli výrazy *tlachy*, *drby*. Nahraď výrazy synonymem.
  - tlachy a drby – neověřená informace, pomluva, synonyma – žvást, klep
- 9) Porovnej klasickou verzi pohádky s touto básní.
  - společná diskuze
  - Doporučujeme, aby si žáci přečetli také ukázkou *Karkulka v maskáčích* od Aloise Mikulky.

10) Pracujte ve skupinách. Vymyslete scénář k pohádce Červená karkulka 21. století. Pohádku můžete také zahrát.

- Zde je vhodné aktivitu ohraničit, například omezíme počet řádků ve scénáři nebo zadáme na práci zhruba 15 minut apod.

Metodický pokyn pro učitele – pracovní list č. 5

Název ukázky	Hrábě
Zdroj	ŠRUT, Pavel. <i>Příšerky a příšeři</i> . V Praze: Paseka, 2005, s. 89. ISBN 80-7185-733-5.
Ročník	7.
Výchovně – vzdělávací cíle	Žáci znají znaky a druhy nonsensové literatury, umí vytvořit svůj vlastní příklad nonsensové literatury.
Očekávané výstupy RVP ZV	Žák tvoří vlastní literární text podle svých schopností a na základě osvojených znalostí základů literární teorie. Žák rozlišuje základní literární druhy a žánry, porovná je i jejich funkci, uvede jejich výrazné představitele
Indikátory očekávaných výstupů	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák vytvoří vlastní krátký prozaický nebo veršovaný text se zajímavým tématem a působivým vyjadřováním, které odpovídá tématu i záměru žáka jako autora, svůj záměr a volbu žánrové formy vysvětlí jako dodatek k textu 2. žák uvede základní znaky několika běžných žánrů, doloží svůj názor několika příklady, nejlépe z vlastní četby. 3. žák navrhne, ke kterému literárnímu druhu by mohl patřit čtený text 4. žák odliší, zda uvedený text je próza, poezie, nebo drama 5. žák vyjádří s pomocí učitele hlavní myšlenku díla (literárního textu, filmu, divadelního kusu)
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problém, komunikativní, pracovní.
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura.

Pracovní list č. 5 – řešení

HRÁBĚ

Úkoly a řešení:

1. Přečti si báseň a doplň její název.
  - Originální název – Hrábě
2. Jak tento typ básně nazýváme?
  - kaligram
3. Tento druh básně řadíme pod nonsensovou literaturu. Co znamená slovo nonsens?
  - nonsens – nesmysl
4. Definuj nonsensovou literaturu.
  - Během tohoto úkolu je možné pokládat žákům otázky během diskuze, nebo jim předem zadat otázky a nechat je pracovat samostatně, případně je možné připravit pracovní list, kde budou vynechané klíčové informace a žáci je buď doplní sami, nebo během učitelova výkladu.

Nonsensová literatura:

- je to druh literatury, jejíž text je nesmyslný, někdy až absurdní, bláznivá spojení, fantazie, humor, porušování pravidel
  - známí spisovatelé nonsensové literatury – Lewis Carroll, Edward Lear, Vítězslav Nezval, Pavel Šrut, Christian Morgenstern.
5. Které jsou dva typické příklady nonsensové poezie? Znáš jejich znaky?
    - kaligramy (grafické básně)
      - báseň, jejíž slova jsou graficky uspořádána do jistého útvaru (vizualizace), úprava textu má přednost před obsahem
    - limerik
      - útvar zpopularizoval Edward Lear
      - skládá se z pěti veršů, které se rýmují podle schématu AABBA
      - první verš uvádí konkrétní místní údaj
      - ve druhém verši se objevuje typická vlastnost či činnost, kterou osoba provozuje, třetí a čtvrtý uvádí, co postava dělá, nebo co se s ní děje
      - poslední verš opakuje nebo trochu obměňuje verš první
      - první, druhý a pátý verš je obvykle delší než verš třetí a čtvrtý
    - Při této aktivitě se doporučuje jednotlivé ukázky žákům promítnout
  6. Podívej se na báseň od Pavla Šruta „*Had a plaz*“ a pokus se vytvořit stejný druh básně, jako je v pracovním listě.

Metodický pokyn pro učitele – pracovní list č. 6

Název ukázky	Pan Kdybych hledá kamaráda
Zdroj	ŠRUT, Pavel. <i>Pan Kdybych hledá kamaráda</i> . 2009. V Praze: Paseka, 2009, s. 7-12. ISBN 978-80-7432-006-4.
Ročník	7.
Výchovně – vzdělávací cíle	Žáci procvičí pravopis malých a velkých písmen, procvičí výslovnost obtížných slov pomocí jazykolamů. Na základě znalostí ze zeměpisu zopakují některé známé sopky. Vytvoří vtipná pojmenování a napíše inzerát do novin.
Očekávané výstupy RVP ZV	Žák tvoří vlastní literární text podle svých schopností a na základě osvojených znalostí základů literární teorie. Žák v písemném projevu zvládá pravopis lexikální, slovo tvorný, morfologický i syntaktický ve větě jednoduché i souvětí. Žák využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a k tvořivé práci s textem nebo i k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů.
Indikátory očekávaných výstupů	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák vytvoří vlastní krátký prozaický nebo veršovaný text se zajímavým tématem a působivým vyjadřováním, které odpovídá tématu i záměru žáka jako autora, svůj záměr a volbu žánrové formy vysvětlí jako dodatek k textu 2. žák píše bez pravopisných chyb 3. žák vytvoří krátký smysluplný text; vysvětlí, komu je určen a jaký záměr má vyjádřit; svoje tvrzení doloží konkrétními jazykovými prostředky užitými v textu
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, pracovní.
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura. Člověk a příroda: Zeměpis.

Pracovní list č. 6 – řešení

PAN KDYBYCH HLEDÁ KAMARÁDA

Úkoly a řešení:

- 1) V textu jsou některá slova napsaná pouze velkými písmeny. Přepiš je správně a nezapomeň dodržovat velká a malá písmena.
  - Chlumeč nad Cidlinou, loutkové divadlo, Národní divadlo, Říp
- 2) *Popokatepetl* patří do skupiny slov, slovních spojení nebo krátkých vět, jejichž cílem je procvičit obtížně vyslovitelná slova. Jaký je souhrnný název pro tato slova, slovní spojení a krátké věty? Znáš nějaké další příklady?
  - těmto slovům říkáme jazykolamy
  - Tři tisíce tři sta třicet tři stříbrných křepelek přeletělo přes tři tisíce tři sta třicet tři stříbrných stříkaček, které stříkaly přes tři tisíce tři sta třicet tři stříbrných střech.
  - Nenaolejuje-li Julie koleje, naolejuji je já sám.
  - Strč prst skrz krk
  - Od poklopu ku poklopu kyklop koulí kouli.
  - Pan Kaplan v kapli plakal.
- 3) Víš, co ve skutečnosti znamená slovo *Popokatepetl*? Uměl bys ho správně napsat?
  - Popocatépetl je sopka v Mexiku
- 4) Vypiš z textu přezdívky. Pokus se vymyslet podobné vtipné přezdívky.
  - přezdívky - ty Popokatepetle, ty Chlumče nad Cidlinou, vy Řípe
- 5) Na konci ukázky ses dozvěděl, že se Pes rozhodl najít panu Kdybychovi kamaráda. Znáš nějaké způsoby, jak by to mohl udělat?
  - inzerát v novinách, na internetu, přes kamarády apod.
- 6) Pes se nakonec rozhodl najít přítele přes inzerát. V rubrice stálo: „Pan Kdybych hledá kamaráda.“ Pomoz panu Kdybychovi nalézt kamaráda a vymysli vhodný inzerát. Pro představu se podívej na obrázek, abys věděl, jak pán vypadá. Následně svůj text porovnej s originálem.
  - Zde se doporučuje žákům ukázat nějaký inzerát

„Inzerát,“ řekl Pes. „Jen si ho přečtěte.“
V rubrice SEZNÁMENÍ stálo:

*Pan Kdybych hledá kamaráda, který nevypadá jako pes, umí
hrát šachy, nebo aspoň lízaný mariáš, a rád si vyrazí do přírody
i do hospůdky. Seznámení možné na lavičce u sochy básníka
každé odpoledne na Petříně.*

13

Šrut, 2009, str. 13

Metodický pokyn pro učitele – pracovní list č. 7

Název ukázky	Anglický král Jindřich Osmý
Zdroj	ŠRUT, Pavel. <i>Veliký tůdle</i> . Praha: Paseka, 2003, s. 21. ISBN 80-7185-617-7.
Ročník	8.
Výchovně – vzdělávací cíle	Žáci si zopakují základní literární pojmy – rým, vysvětlí význam některých slov. Na základě znalostí z dějepisu doplní informace o Jindřichu VIII., pomocí učebnice či internetu vyhledají informace o jeho manželkách. Napíší úvahu na téma „ <i>Manželství</i> .“
Očekávané výstupy RVP ZV	Žák využívá základy studijního čtení – vyhledá klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, vytvoří otázky a stručné poznámky, výpisky nebo výtah z přečteného textu; samostatně připraví a s oporou o text přednese referát. Žák uspořádá informace v textu s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování. Žák v písemném projevu zvládá pravopis lexikální, slovtvorný, morfologický i syntaktický ve větě jednoduché i souvětí
Indikátory očekávaných výstupů	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák vyhledá v krátkém textu klíčová slova 2. žák posoudí, zda je daná informace obsažena v textu 3. žák vyhledá v textu odpověď na zadanou otázku 4. žák vytvoří/zapíše krátké shrnutí jednoduchého textu nebo vybere hlavní informaci z nabízených možností 5. žák uspořádá části textu tak, aby byla dodržena logická návaznost či dějová posloupnost 6. žák vytvoří souvislý a srozumitelný text, v němž se svou myšlenkou nebo pocitem a s vlastním záměrem osloví adresáta, kterého si sám zvolí. Délku textu přizpůsobí potřebě svého sdělení 7. žák píše bez pravopisných chyb
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, pracovní.

Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura. Člověk a společnost: Dějepis.
--------------------	--

Pracovní list č. 7 - řešení

ANGLICKÝ KRÁL JINDŘICH OSMÝ

Úkoly a řešení:

- 1) Co víš o králi Jindřichu VIII.?
  - král Anglie a Irska, měl 6 manželek
  - chtěl se rozvést, ale církev mu to nechtěla dovolit – vyhlásil vlastní církev – vzniká Anglikánská církev

- 2) Co znamenají slova *duchna*, *mela*, *kyprá*, *plaše*, *směle*.
  - *duchna* – velká, těžká peřina
  - *mela* – zmatek, nepřehledná rvačka
  - *kyprá* – plnoštíhlá, baculatá
  - *plaše* – stydlivě
  - *směle* – odvážně

- 3) Co je to rým? Najdi v básni rýmy. Vymysli co nejvíce rýmů ke slovu *kata*.
  - zvuková shoda jedné nebo více slabik na konci veršů
  - rýmy v básni – týden/žen, duchem/duchen, nohatá/hubatá, sna/děsná, neděle/směle, ách/dějinách....
  - *kata* – *pata*, *vrata*, *chata*..

- 1) Vyhledej jména a základní/zajímavé informace o manželkách Jindřicha VIII.
  - **Kateřina Španělská** – oblíbená mezi lidmi, neschopná porodit syna, hodně potratů, Jindřich VIII. se zamiloval do její dvorní dámy, chtěl se rozvést – církev mu to nechtěla dovolit, vyhlásil novou církev – Anglikánská církev
  - **Anna Boleyonová** – dvorní dáma Kateřiny Španělské, potraty, neporodí syna, Jindřich se opět zamiluje, Anna obviněna z cizoložství a velezrady, odsouzena neprávem k trestu smrti, umírá ve 35 letech
  - **Jane Seymourová** – dvorní dáma Anny Boleyonové, porodila syna Edwarda, zemřela po porodu
  - **Anna Klévská** – politický sňatek – Jindřich potřeboval spojence proti Františku I. a císaři Karlu V., mluvila německy a Jindřich anglicky – nerozuměli si, Jindřich se zamiloval do její dvorní dámy, s Annou se rozvedl
  - **Kateřina Howardová** – bylo jí 18 let a Jindřichovi 50, sestřenice Anny Boleynové, zamilovala se do bratrance, trest smrti, umírá ve 20 letech
  - **Kateřina Parrová** – urovnala rodinné vztahy, přežila Jindřicha

- 2) Napiš úvahu na téma *Manželství*.
  - Doporučujeme nejprve zopakovat náležitosti úvahy, případně promítnout příklad

Metodický pokyn pro učitele – pracovní list č. 8

Název ukázky	Travička
Zdroj	ŠRUT, Pavel. <i>Příšerky a příšeři</i> . V Praze: Paseka, 2005, s. 29. ISBN 80-7185-733-5.
Ročník	8.
Výchovně – vzdělávací cíle	Žáci logicky seřadí verše básně, zopakují pojem homonyma, vymyslí příklady homonym a použijí výrazy ve větách. Určí literární žánr a téma básně, vytvoří leták.
Očekávané výstupy RVP ZV	Žák uspořádá informace v textu s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování. Žák uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla. Žák rozlišuje základní literární druhy a žánry, porovná je i jejich funkci, uvede jejich výrazné představitele
Indikátory očekávaných výstupů	1. žák uspořádá části textu tak, aby byla dodržena logická návaznost či dějová posloupnost 2. žák vyjádří s pomocí učitele hlavní myšlenku díla (literárního, filmového, divadelního)
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, mediální výchova.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, pracovní.
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace.

Pracovní list č. 8 – řešení

TRAVIČKA

Chcete jet do Itálie?

Žila tam a už nežije

kráska jménem Lukrécie,

ukrutánská travička.

Její hrobku mramor kryje,

v noci lezou ze škvír zmije,

vlkodlak tam k ránu vyje,

nepohne se travička.

Na to vemte jed,

když tam chcete jet.

(Příšerky a příšeři, P. Šrut 2005, s.29)

Úkoly a řešení:

- 1) Obdržel jsi nastříhané verše básně, tvým úkolem je verše správně seřadit.
  - Žáci pracují ve dvojicích/skupinách. Nakonec učitel přečte originální báseň a žáci si případně podle toho upraví pořadí veršů.
- 2) Slovo „travička“ má v textu dva významy, jaké?
  - travička – zdrobnělina od slova tráva
  - travička – žena, která někoho otrávila
- 3) Jak nazýváme slova typu *travička* apod.?
  - jedná se o homonymum – slova, která mají stejnou podobu, ale odlišný význam
- 4) Uveď další příklady tohoto typu a užij je ve větě.
  - los – tombola x zvíře
  - topit – v kamnech x ve vodě
  - jeřáb – pták x stroj ke zvedání těžkých předmětů
  - pila – nástroj k řezání x minulý čas od slova pít

- kolej – ubytování pro studenty x vlaková
- pas – cestovní doklad x část těla
- září – svítí x měsíc

5) Jaká je souvislost názvu básně s jejím obsahem?

- Název je Travička a báseň vypráví o travičce – ženě, zmiňuje se zde ale také travička ve smyslu zdrobnělina od slova tráva. Šrut je známý dovedností hrát si s jazykem, zde je homonymum užito za účelem dosažení jazykového humoru.

6) Ve dvojici vytvořte leták, který má varovat turisty, že se v Itálii nachází ukrutná travička Lukrécie.

- Zde by bylo vhodné žákům promítnout ukázkou letáku

Metodický pokyn pro učitele – pracovní list č. 9

Název ukázky	Bitva o Karlův most
Zdroj	ŠRUT, Pavel. <i>Kolej Yesterday: písňové texty 1982-1987</i> . 1990. Praha: Československý spisovatel, 1990, s. 96-67. ISBN 80-202-0180-7.
Ročník	8.
Výchovně – vzdělávací cíle	Žáci objasní některé výrazy z písně, zopakují základní informace o Karlu IV. a připraví si scénku na téma <i>Typický den na Karlově mostě</i> .
Očekávané výstupy RVP ZV	Žák uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla. Žák využívá základy studijního čtení – vyhledá klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, vytvoří otázky a stručné poznámky, výpisky nebo výtah z přečteného textu; samostatně připraví a s oporou o text přednese referát.
Indikátory očekávaných výstupů	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák vyjádří s pomocí učitele hlavní myšlenku díla (literárního, filmového, divadelního) 2. žák vyhledá v krátkém textu klíčová slova 3. žák posoudí, zda je daná informace obsažena v textu 4. žák vyhledá v textu odpověď na zadanou otázku 5. žák vytvoří/zapíše krátké shrnutí jednoduchého textu nebo vybere hlavní informaci z nabízených možností
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, pracovní.
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura. Člověk a společnost: Dějepis.

Pracovní list č. 9 – řešení

BITVA O KARLŮV MOST

Úkoly a řešení:

- 1) Poslechni si píseň. Jaké je její hlavní téma?
  - Karlův most
- 2) Přepiš jméno Karel IV. slovy. Pravopis odůvodni
  - Karel Čtvrtý
- 3) Vysvětli význam slov a slovních spojení: *ortel, mrhat úsilím, chvost*.
  - ortel - rozsudek
  - mrhat úsilím – marnit, promarnit šanci, plýtvat
  - chvost – ohon, ocas
- 4) O kterém městě se v písni zpívá? Která místa jsou tam zmíněna? Znáš příklady dalších míst?
  - O Praze – Karlův most, Kampa
  - Další místa – Pražský hrad, Katedrála sv. Víta, Malá Strana, Petřín...
- 5) Co vše víš o Karlu IV.? Z jakých rodů pocházel? Ve které zemi strávil své mládí? Které významné stavby byly za jeho vlády postaveny? Kterou významnou školu založil? Ve kterém roce ji založil? Jak byl za svou péči o České království nazýván?
  - Karel IV. byl z rodu Lucemburků a Přemyslovců
  - Mládí strávil ve Francii
  - Stavby postavené za jeho života – Chrám sv. Víta, Karlštejn, Karlův most
  - Založil Pražskou univerzitu roku 1348
  - Byl nazýván Otec vlasti
- 6) Ve skupinách připravte a zahrajte scénku na téma: *Typický den na Karlově mostě*.

Metodický pokyn pro učitele – pracovní list č. 10

Název ukázky	Srnčí přechodník
Zdroj	<i>Veliký tůdle</i> . Praha: Paseka, 2003, s. 56, 58. ISBN 80-7185-617-7.
Ročník	9.
Výchovně – vzdělávací cíle	Žák uspořádá informace v textu s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování. Žáci si zopakují slovesný vid a učivo o přechodnících. V rámci obohacování slovní zásoby vysvětlí význam vybraných slov. Žák využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a k tvořivé práci s textem nebo i k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů.
Očekávané výstupy RVP ZV	Žák správně třídí slovní druhy, tvoří spisovné tvary slov a vědomě jich používá ve vhodné komunikační situaci
Indikátory očekávaných výstupů	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák uspořádá části textu tak, aby byla dodržena logická návaznost či dějová posloupnost 2. žák vytvoří krátký smysluplný text; vysvětlí, komu je určen a jaký záměr má vyjádřit; svoje tvrzení doloží konkrétními jazykovými prostředky užitými v textu 3. žák přiřadí slovo ke slovnímu druhu
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, pracovní.
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura, Člověk a příroda: Přírodopis.

Pracovní list č. 10 – řešení

SRNČÍ PŘECHODNÍK, NEPLEŤTE SI PLCHA S PLŽEM

Úkoly a řešení:

- 1) Najdi v ukázce přechodníky a podtrhni je?
  - hrna
  - trnouce
  - vrně

- 2) Učivo o přechodníku je úzce spjato se slovesy dokonavými a nedokonavými. V textu jsou tučně vyznačená slovesa, rozhodni, jestli se jedná o slovesa dokonavá nebo nedokonavá.
  - naučím – D
  - myslí – N
  - plete – N
  - proleze – D

- 3) Najdi vidové dvojice ke slovesům ze cvičení 1.
  - naučím – učím
  - myslí – vymyslí
  - plete – poplete
  - proleze – leze

- 4) Co vše víš o přechodníku? Kde se s přechodníky setkáme? Jaké máme druhy přechodníku?
  - je to tvar knižní
  - setkáme se s ním převážně v umělecké literatuře
  - ve větě jsou vždy doplňkem
  - rozlišujeme přechodník přítomný a minulý

- 5) V prvním úkolu jsi v textu podtrhal přechodníky. Zkus tyto přechodníky použít ve větách.
  - Zde doporučujeme zadat vždy jedno slovo žákům do lavice, aby žáci netvořili spoustu vět

- 6) Napiš synonymum ke slovu *vzpruha*.
  - pobídka, podnět

- 7) Vysvětli plch x plž, lín x kapr, daněk x los, kuna x tchoř, býk x vůl, krab x rak, lama x jak, smrk x smrž
  - Při této aktivitě doporučujeme žákům ukázat také obrázky

- plch – malý noční hlodavec, plž – měkkýš
- lín – kaprovitá ryba s malými šupinami, kapr – sladkovodní ryba
- daněk – savec z čeledi jelenovitých, los – velký savec z čeledi jelenovitých
- kuna – savec z čeledi lasicovitých, tchoř – lasicovitá šelma
- krab – korýš, rak – pozpátku chodící korýš
- býk – samec tura domácího, vůl – vykastrovaný býk
- lama – zvíře z čeledi velbloudovití, jak – horský skot s dlouhou srstí
- smrk – strom, smrž – jedná houba

8) Který slovní druh je slovo *sakra*?

- citoslovce

Metodický pokyn pro učitele – pracovní list č. 11

Název ukázky	Kolej Yesterday
Zdroj	ŠRUT, Pavel. <i>Kolej Yesterday: písňové texty 1982-1987</i> . 1990. Praha: Československý spisovatel, 1990, s. 117-118. ISBN 80-202-0180-7.
Ročník	9.
Výchovně – vzdělávací cíle	Žák interpretuje vybrané části písně a vysvětlí význam některých výrazů.
Očekávané výstupy RVP ZV	Žák se dorozumívá kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci. Žák v mluveném projevu připraveném i improvizovaném vhodně užívá verbálních, nonverbálních i paralingválních prostředků řeči. Žák se zapojuje do diskuse, řídí ji a využívá zásad komunikace a pravidel dialogu. Žák využívá základy studijního čtení – vyhledá klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, vytvoří otázky a stručné poznámky, výpisky nebo výtah z přečteného textu; samostatně připraví a s oporou o text přednese referát. Žák uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla.
Indikátory očekávaných výstupů	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák změní své uvolněně nespisovně vyjadřování v řeč kultivovanou, se stylově neutrálními a společensky přijatelnými výrazy a s uspořádanou stavbou výpovědí, když se obrací k osobě váženější a v situacích formálních 2. žák po krátkém čase na rozmyšlenou o výběru tématu a o způsobu přednesení pronese souvislou a převážně spisovnou řeč krátké sdělení o něčem, čemu by ostatní měli podle něho věnovat pozornost 3. žák se bez konfliktů a podstatných nedorozumění zapojí do řízené diskuse 4. žák posoudí, zda je daná informace obsažena v textu 5. žák vyhledá v textu odpověď na zadanou otázku 6. žák rozpozná v textu místa, která se liší od běžného dorozumívání svou formou nebo významem, a vysvětlí, jak na něj místo působí (i bez použití termínů) 7. žák vyjádří s pomocí učitele hlavní myšlenku díla (literárního, filmového, divadelního)

Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, pracovní.
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura, Člověk a společnost, výchova k občanství.

Pracovní list č. 11 – řešení

KOLEJ YESTERDAY

To bejvávaly na koleji **časy**,
když ráno začal večírek,
někdo dal dvacet, někdo **stovku**
a stavěli jsme **Eiffelovku**,
ze snů a z peří, ze sirek.

To tenkrát ještě rostly holkám vlasy,
to bylo před tím **vejbuchem**
a kdo měl žízeň, tak ji hasil
a kdo měl žízeň, tak ji hasil,
vracel se s kytkou za **uchem**.

Prázdnou ulicí na kolej,
jó to je dávno, Yesterday,
Yesterday.

To bejvávalo na koleji snění,
bramborák voněl v kuchyni,
někdo dal dvacet, někdo pade,
za to jsme měli, kamaráde,
hned štěně piva ve **skříní**

Tenkrát hochu ještě ozáření
hrozilo leda od **slunce**
a byly řeky po setmění
a byly řeky po setmění,
kde jsi moh' čekat na **sumce**

A pak je hodit na olej,
jó to je dávno, Yesterday
Yesterday.

To bejvávaly na koleji **časy**
už ráno začal večírek,
někdo dal dvacet, někdo **stovku**
a někdo zbořil **Eiffelovku**,
ze snů a z peří, ze sirek.

A od té doby ta kolej
patří už dávno k Yesterday
Yesterday... Yesterday

Úkoly a řešení:

- 1) Poslechni si píseň a doplň vynechaná slova.
  - zde v textu jsou tato slova vyznačená tučně
- 2) Přečti si první sloku. Slovo *kolej* může mít několik významů. Užij toto slovo ve větách. Jak říkáme slovům, která mají stejnou zvukovou nebo grafickou podobu, ale jiný význam? Uveď další příklady.
  - kolej – ubytovací zařízení pro studenty, vlaková kolej
  - říkáme jim homonyma
  - další příklady – los, koruna, klíč...
- 3) V první sloce se uvádí, že „někdo dal dvacet, někdo stovku“, co to znamená?
  - studenti se finančně skládali, každý podle svých možností

- 4) Proč autor zmiňuje, že holkám ještě rostly vlasy? Co se asi rozumí *vejbuchem* ve druhé sloce?
  - vlasy vypadávají po ozáření, což navazuje na nespifikovaný atomový výbuch
  - Pavel Šrut se také nechal slyšet, že *vejbuchem* myslel rok 1968

- 5) Ve druhé sloce se uvádí „*vracel se s kytkou za uchem*“, jak se nazývá „Květinové hnutí“ z 60. let?
  - Zde autor odkazuje na hnutí hippies

- 6) Co znamená anglický význam „*yesterday*“?
  - znamená to „včera“

- 7) Přečti si čtvrtou sloku a vysvětli „*štěně piva*“
  - slangově to znamená malý sud piva

- 8) V šesté sloce se uvádí, že „*někdo zbořil Eiffelovku ze snů a z peří, ze sirek*“, co si pod tím představíš vzhledem k událostem a kontextu?
  - Pokud se budeme bavit o roku 1968, tak právě tato událost vzala studentům na kolejích naděje, protože nevěděli, co se bude dít dál.

Metodický pokyn pro učitele – pracovní list č. 12

Název ukázky	Stvoření Golema
Zdroj	ŠRUT, Pavel. <i>Kolej Yesterday: písňové texty 1982-1987</i> . 1990. Praha: Československý spisovatel, 1990, s. 40-41. ISBN 80-202-0180-7.
Ročník	9.
Výchovně – vzdělávací cíle	Žáci si zopakují pojmy frazém a metafora. Vysvětlí některá slova a slovní spojení v písni. Na základě předešlých znalostí zmíní informace o Golemovi a také příběhy a pohádky, ve kterých se s touto postavou setkali. Na závěr vymyslí pětilístek týkající se postavy Golema.
Očekávané výstupy RVP ZV	Žák se dorozumívá kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci. Žák v mluveném projevu připraveném i improvizovaném vhodně užívá verbálních, nonverbálních i paralingválních prostředků řeči. Žák se zapojuje do diskuse, řídí ji a využívá zásad komunikace a pravidel dialogu.
Indikátory očekávaných výstupů	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák změní své uvolněně nespisovné vyjadřování v řeč kultivovanou, se stylově neutrálními a společensky přijatelnými výrazy a s uspořádanou stavbou výpovědi, když se obrací k osobě váženější a v situacích formálních 2. žák po krátkém čase na rozmyšlenou o výběru tématu a o způsobu přednesení pronese souvislou a převážně spisovnou řečí krátké sdělení o něčem, čemu by ostatní měli podle něho věnovat pozornost 3. žák se bez konfliktů a podstatných nedorozumění zapojí do řízené diskuse
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, pracovní.
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace: Český jazyk a literatura. Člověk a společnost: Dějepis.

Pracovní list č. 12 – řešení

STVOŘENÍ GOLEMA

Úkoly a řešení:

- 1) Najdi v první sloce frazém. Pojem frazém vysvětli. Uveď další příklady.
  - mít něco z krku
  - frazém – ustálené spojení slovních tvarů, které má celistvý význam (jeho ustálený význam zpravidla nelze odvodit z významů jednotlivých slov)
  - sousloví, rčení, pořekadlo, přísloví, přirovnání
  - příklady nevětných frazémů: chytat lelky, nemastný neslaný, děti jako smetí
  - příklady větných frazémů – Březen, za kamna vlezem. Boží mlýny melou pomalu, ale jistě. Náhoda je blbec.
- 2) Najdi v první sloce metaforu. Pojem metafora vysvětli. Uveď další příklady. metafory.
  - po nebi táhnou beránci, beránci = mraky na obloze
  - metafora – obrazné pojmenování na základě skutečnosti
  - příklady – ručička hodinek, hlava rodiny, zub pily...
- 3) Co znamená slovo *šém*?
  - šém – kulička oživující Golema
- 4) Co znamená *kvadratura kruhu*?
  - je úloha sestrojít k danému kruhu čtverec o stejném obsahu, a to pouze pomocí pravítka a kružítka
  - jeden ze tří nejslavnějších antických konstrukčních problémů
- 5) co znamená „mít *vokno*“?
  - něco si nepamatovat
- 6) Co vše víš o Golemovi? Znáš nějakou pohádku či příběh, kde je zahrnuta postava Golema?
  - oživlá socha
  - Císařův pekař, Pekařův císař, Legenda o pražském Golemovi – je možné přechíst během hodiny

LEGENDA O PRAŽSKÉM GOLEMOVI²³

Praha šestnáctého století, doba vlády císaře Rudolfa II. Jednalo se o období nepokojů, kdy bylo na židovské obyvatelstvo uskutečňováno množství pogromů a dalších útoků. Rabi Löw se snažil obyvatele pražského ghetta chránit a také jim poskytoval duchovní útěchu. Legenda o pražském Golemovi tedy začala vznikat při snaze odvrátit útoky ze strany okolního křesťanského obyvatelstva.

Stvoření Golema

---

²³ NIEBAUEROVÁ, Lucie. Legenda pražském Golemovi. *Prague City Line: Poznej Prahu sám* [online]. [vid. 11. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.praguecityline.cz/tematicke-trasy/zidovska-praha/legenda-o-prazskem-golemovi>

Vypráví se, že měl Rabi Löw sen, ve kterém se objevil nápis: Vytvoř z hlíny tvora, který ti bude pomáhat proti všem nepřítelům! A tak se také stalo. O několik dní později se společně se dvěma učenci oblékli v noci do bílých hábitů, a vyrazili společně za město. K ránu dorazili na místo, kde v blízkosti řeky Vltavy našli tu pravou, jemnou a vlhkou hlínu, ze které společně uhnětlí postavu obrovského člověka, tedy Golema. Poté Rabi přikázal jednomu z učenců, aby Golema sedmkrát obešel, a přitom říkal posvátná slova. Během tohoto rituálu hliněné tělo vyschlo a proměnilo se v rozžhavené železo. Podobný postup učinil i druhý z žáků, a tělo naopak začalo opět chladnout. Nakonec rituál opakoval samotný Rabi. Poté, co udělal sedmé kolo, naklonil se ke Golemovi, a do úst mu vložil lístek s tajemným nápisem. Jakmile tak učinil, Golem otevřel oči a začal vstávat ze země.

Golem v ghettu

Rabín společně s muži Golema oblékli a vydali se zpět do Prahy. Přivedli jej do domu Rabiho Löwa a řekli, že je to nový sluha. Přes den pomáhal v synagoze, ale hlavní účel plnil v noci. To procházel uličkami pražského ghetta a hlídal, aby nedocházelo k útokům na židovské obyvatelstvo, které chránil. Jednoho dne se podle pověsti v okolí židovského ghetta ztratila služka, pocházející z křesťanské rodiny. Jako první podezřelý byl křesťan označen Golem, kterého se všichni báli. Nezbýval jiný způsob, jak prokázat nevinu, než najít ztracenou služku. Proto Rabi přikázal Golemovi, aby se ji vydal hledat. Po nějaké době ji přece jen našel, a na nějakou dobu se opět situace uklidnila.

Golemův osud

Postupně Golemova síla rostla a rostla, a proto mu čas od času Rabi vyjmul šém, který měl pod jazykem, aby jeho sílu oslabil. Jednoho dne mu však šém zapomněl vyjmout a Golem stále víc překypoval energií, až se nedokázal ovládat. Vyběhl ven na ulici a jako smyslů zbavený rozbíjel vše, co se mu postavilo do cesty. Rabín však zanedlouho přiběhl, přikázal Golemovi, aby přestal, a vyjmul mu šém a nahradil jej novým. Poté mu poručil, aby si šel odpočinout na půdu Staronové synagogy. Golem uposlechl, vydal se na půdu, kde ulehl a usnul. Mezitím Rabi Löw svolal své dva pomocníky, se kterými kdysi Golema oživil, a vydali se společně do synagogy. Postavili se ke spícímu Golemovi a společně pozpátku odříkali kouzelnou formuli, kterou jej předtím oživil. Golem začal slábnout, tělo se rozpadalo a nakonec po veliké postavě zbyl jen prach.

Od té doby byl na půdu synagogy vstup zakázán. Po dlouhá léta byl tento zákaz dodržován. Jako první se na půdu synagogy odvážil v osmnáctém století badatel a vrchní pražský rabín Landau. Podle všeho se prý vrátil celý bledý, třesoucí se po celém těle a ihned opět zakázal vstup na půdu synagogy, aniž by komukoliv řekl, co nahoře viděl. Po dlouhá léta byla půda uzavřena, ale nakonec zde badatelé Golemovy ostatky nenalezli.

7) Vytvoř pětilístek na téma Golem.

- První řádek představuje téma, podstatné jméno (Golem)
- Na druhý řádek žáci napíší dvě přídavná jména, která se k tématu vztahují (velký, udatný...)
- Na třetí řádek žáci napíší tři slovesa, která se vztahují k tématu, tedy co Golem dělá (ničí, straší...)
- Na čtvrtý řádek žáci napíší větu o čtyřech slovech, která se týká Golema. (Golem je oživlá socha.)
- Na poslední řádek žáci napíší synonymum k tématu. (Obr)

ZÁVĚR

Diplomová práce se věnuje tvorbě Pavla Šruta využitelné ve školní praxi. Teoretická část poskytla informace o životě a díle autora, zmapovala ukázky v čítankách z nakladatelství SCIENTIA, zmapovala dílo básnické, beletrii i písňové texty. Pro praktickou část byly vytvořeny pracovní listy pro žáky 6. – 9. ročníku základních škol, jež jsou využitelné při výuce českého jazyka a literatury. Pracovní listy byly distribuovány do základních škol k otestování. Podle vyplněných odpovědí a zpětné vazby učitelů jsme mohli porovnat náročnost a srozumitelnost jednotlivých úkolů.

Ze zpětné vazby vyplynulo, že na většinu otázek žáci reagovali správně, chybovali především v látce, kterou doposud neprobírali nebo ji dostatečně neprocvičili. Největší komplikace způsobovala žákům látka týkající se přechodníků a slovesného vidu. Co se týče jasného zadání instrukcí, zde jsme zaznamenali dva nepřesně podané úkoly. V ostatních případech žáci pochopili instrukce správně. Z pracovních listů je dále patrné, že žáci preferují úkoly vyžadující kreativitu – tvoření inzerátu, letáku, scének, scénáře aj. Naopak žáky nezaujaly úkoly týkající se mluvnice.

Kromě pracovních listů nás zajímalo, do jaké míry je tvorba Pavla Šruta známá mezi žáky a učiteli. Pro toto šetření jsme nepřipravovali žádný nástroj, pouze jsme k pracovním listům připojili dvě otázky, a to, jestli děti a učitelé znají Pavla Šruta, a pokud ano, které dílo od něj znají. Všichni učitelé Pavla Šruta znají, s čímž jsme samozřejmě počítali. Žáci znají Pavla Šruta především díky dílu Lichožrouti, přičemž většina zná filmovou i knižní verzi příběhu. Někteří žáci také vyjmenovali některé Šrutovy básnické sbírky. Z tohoto plyne, že Pavel Šrut stále patří k dětským oblíbeným autorům.

Práce by se do budoucna dala rozšířit v rámci mé další pedagogické praxe. Pracovní listy by se daly využít v paralelních třídách a až vždy po dobrání látky, aby byla jistota, že se žáci s problematikou setkali. Jelikož je tvorba Pavla Šruta velmi obsáhlá, dalo by se do budoucna pracovat s dalšími ukázkami, které by byly vhodné pro žáky základních škol. Mimo jiné by se mohlo rovněž pracovat s filmovým zpracováním Lichožroutů.

Seznam zdrojů

JANOUŠEK, Pavel. Pavel Šrut. *Slovník českých spisovatelů od roku 1945*. Praha: Brána, 1998, s. 502-504. ISBN 80-7243-014-9.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

PRŮCHA, Jan. *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média: příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1998. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3149-4.

SKOUMAL, Petr. *Jak se loví gorila: písničky ze slabikáře Pavla Šruta*. Praha: Bonton, 1994.

ŠRUT, Pavel a Barbara LUKEŠOVÁ. *Čítanka 5 pro 5. ročník základní školy*. Praha: Scientia, pedagogické nakladatelství, 1998. Učebnice pro základní školy (Scientia). ISBN 80-7183-129-8.

ŠRUT, Pavel a Barbara LUKEŠOVÁ. *Čítanka 6: pro 6. ročník základní školy*. Praha: Scientia, 1999. Učebnice pro základní školy (Scientia). ISBN 80-7183-160-3.

ŠRUT, Pavel, Jitka SLAVÍKOVÁ a Barbara LUKEŠOVÁ. *Čítanka 8 pro 8. ročník základní školy*. Praha: Scientia, 2001. Učebnice pro základní školy (Scientia). ISBN 80-7183-231-6.

ŠRUT, Pavel, Jitka SLAVÍKOVÁ a Barbara LUKEŠOVÁ. *Čítanka 9 pro 9. ročník základní školy*. Praha: Scientia, pedagogické nakladatelství, 2003. ISBN 80-7183-282-0.

ŠRUT, Pavel. *Dva lelci ve skříni: (o Karlíkovi nemluvě)*. Ilustrovala Bára BUCHALOVÁ. V Praze: XYZ, 2010. ISBN 978-80-7388-314-0.

ŠRUT, Pavel. *Hlemýžď Čilišnek*. Ilustroval Jiří ŠALAMOUN. V Praze: Paseka, 2015. ISBN 978-80-7432-659-2.

ŠRUT, Pavel. *Jak se z Anči nestala andulka*. Ilustrovala Blanka ROBEJŠKOVÁ. Praha: Panorama, 1980, [34] s. Ilustrované sešity nakl. Panorama, Čís. 63

ŠRUT, Pavel. *Janek a kouzelná fazole*. Praha: Albatros, 1982, 31 s. Korálky, 131.

ŠRUT, Pavel. *Kde zvedají nožku psi, aneb, V Pantáticích na návsi*. Ilustrovala Tereza SKOUPILOVÁ. V Praze: XYZ, 2012. ISBN 978-80-7388-636-3.

ŠRUT, Pavel. *Kočičí král*. Ilustrovala Markéta PRACHATICKÁ. V Praze: Knižní klub, 2009. ISBN 978-80-242-2125-0.

ŠRUT, Pavel. *Kočka v houslích*. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1969, 81 s. Kaňka, sv. 6.

ŠRUT, Pavel. *Kolej Yesterday: písňové texty 1982-1987*. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0180-7.

ŠRUT, Pavel. *Lichožrouti*. Vyd. 2. Ilustrovala Galina MIKLÍNOVÁ. [Praha: Paseka, 2012. ISBN 978-80-7432-178-8.

ŠRUT, Pavel. *Lichožrouti se vracejí*. Vyd. 2. Ilustrovala Galina MIKLÍNOVÁ. Praha: Paseka, 2012. ISBN 978-80-7432-212-9.

ŠRUT, Pavel. *Lichožrouti navždy*. V Praze: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-287-7.

ŠRUT, Pavel. *Motýlek do tanečních*. Ilustrovala Jitka VRBOVÁ. Praha: Albatros, 1969, 47 s.

ŠRUT, Pavel. *Obr jménem Drobeček*. Praha: Albatros, 1997, 143 s.

ŠRUT, Pavel. *O stříbrné růži*. Ilustrovala Věra CHALOUPKOVÁ. Praha: Panorama, 1981, [32] s. Ilustrované sešity / Panorama, 73.

ŠRUT, Pavel. *Pan Kdybych hledá kamaráda*. Ilustrovala Galina MIKLÍNOVÁ. V Praze: Paseka, 2009. ISBN 978-80-7432-006-4.

ŠRUT, Pavel. *Petrklíče a petrklíky*. Praha: SNDK, 1966, 57 s. Jiskřičky, sv. 25.

ŠRUT, Pavel. *Prcek Tom, Dlouhán Tom a jiné velice americké pohádky*. Ilustrovala Eva FRANTOVÁ. Praha: Carmen, 1993. ISBN 80-85531-20-8.

ŠRUT, Pavel. *Příšerky & příšeři*. Ilustrovala Galina MIKLÍNOVÁ. V Praze: Paseka, 2005. ISBN 80-7185-733-5.

ŠRUT, Pavel. *Pohádky brášky Králíka*. Ilustroval Jindra ČAPEK. V Praze: Knižní klub, 2007, 84 s. ISBN 978-80-242-1960-8.

ŠRUT, Pavel. *Pohádky kočky Míny*. Ilustrovala Irena VELKOVÁ. Praha: Panorama, 1987, [32] s. Ilustrované sešity / Panorama, 118.

ŠRUT, Pavel a Alois MIKULKA. *Slon a jeho strýček*. Brno: Blok, 1980, 137 s.

ŠRUT, Pavel. *Šišatý švec a myšut*. Ilustrovala Galina MIKLÍNOVÁ. V Praze: Paseka, 2007. ISBN 978-80-7185-870-6.

ŠRUT, Pavel, ŠULC, Jan, ed. *Už ráno začal večírek*. Praha: Galén, 2010. ISBN 978-80-7262-670-0.

ŠRUT, Pavel. *Veliký tůdle*. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-617-7.

ŠRUT, Pavel. *Velká kniha českých pohádek*. Ilustrovala Eva FRANTOVÁ. Praha: Euromedia, 2017, 312 s. Pikola. ISBN 978-80-7549-394-1.

ŠRUT, Pavel. *Verunka a kokosový dědek*. Ilustrovala Galina MIKLÍNOVÁ. Praha: BRIO, c2004. ISBN 80-86113-64-7.

ŠRUT, Pavel. *Zlatý pecen*. Praha: Albatros, 1977. Korálky (Albatros).

ŠRUT, Pavel. *Zlatá přadlena*. Praha: Albatros, 1981. Korálky (Albatros).

Elektronické zdroje:

KORDÍK, Tomáš. Recenze: Lichožrouti. In: *Filmová databáze* [online]. [cit. 5. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.asaf.cz/lichozrouti-uspeli-v-zahranicni-distribuci>

KROČA, David. Pavel Šrut: Lichožrouti navždy. *ILiteratura* [online]. [cit. 5. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/31989/srut-pavel-lichozrouti-navzdy>

Lichožrouti uspěli v zahraniční distribuci. In: *Asociace animovaného filmu* [online]. [cit. 5. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.asaf.cz/lichozrouti-uspeli-v-zahranicni-distribuci/>

Lichožrouti. *Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/330755-lichozrouti/oceneni/>

MENČÍK, Milan. "Kolej Yesterday" se svojí nadčasovostí stává kolejí tomorrow. *Musicserver* [online]. [cit. 5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.citacepro.com/dok/p50FkFyvHBIKnPgM?kontrola=1>

NIEBAUEROVÁ, Lucie. Legenda pražském Golemovi. *Prague City Line: Poznej Prahu sám* [online]. [cit. 11. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.praguecityline.cz/tematicke-trasy/zidovska-praha/legenda-o-prazskem-golemovi>

NOVOTNÝ, Vladimír a Milena ŠUBRTOVÁ. Pavel Šrut. *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. [cit. 5. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1140&hl=%C5%A1rut>

PŠENIČKA, Martin. Pavel Šrut. *ILiteratura.cz* [online]. [cit. 5. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/19719/srut-pavel>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. Praha, březen 2017 [cit. 10.5.2019]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017.pdf

Seznam příloh

- Příloha 1: Pavel Šrut – Smutná píseň o moři
- Příloha 2: Pavel Šrut – Co dělali kluci v pravěku
- Příloha 3: Pavel Šrut – Abeceda
- Příloha 4: Pavel Šrut – Povídání o slavném oslovi
- Příloha 5: Pracovní list č. 1
- Příloha 6: Pracovní list č. 2
- Příloha 7: Pracovní list č. 3
- Příloha 8: Pracovní list č. 4
- Příloha 9: Pracovní list č. 4 – scénář
- Příloha 10: Pracovní list č. 5
- Příloha 11: Pracovní list č. 5 – kaligram
- Příloha 12: Pracovní list č. 6
- Příloha 13: Pracovní list č. 6 – inzerát
- Příloha 14: Pracovní list č. 7 – 1. část
- Příloha 14: Pracovní list č. 7 – 1. část
- Příloha 15: Pracovní list č. 8
- Příloha 16: Pracovní list č. 8 – leták
- Příloha 17: Pracovní list č. 9
- Příloha 18: Pracovní list č. 10 – první část
- Příloha 18: Pracovní list č. 10 – druhá část
- Příloha 19: Pracovní list č. 11 – první část
- Příloha 19: Pracovní list č. 11 – druhá část
- Příloha 20: Pracovní list č. 12

Příloha 1: Pavel Šrut – Smutná píseň o moři

Nad mořem lítá racek,
já stojím na molu,
jenže mám moře práce
a moře úkolů.

Chci lovit mořský raky,
hledat loď pokladů
objevit dávný vraky,
jenže jsem pozadu.

Ve čtení - v psaní taky,
v počtech jsem na kuli,
nad mořem táhnou mraky,
když musím k tabuli.

Jsem nejlepší ve třídě,
ale jen ve snění,
a když to na mě přijde,
všechno se promění.

Nad školou lítá racek,
vzduch voní skořicí
a úča volá: „Macek!

Nespi mi v lavici!“

(písňový text na hudbu P. Skoumala z CD Pečivo)

Příloha 2: Pavel Šrut – Co dělali kluci v pravěku

Po prařece

plavili se na pramici.

V praškole neznali učebnici.

V prasešitech

zapomněli na linky.

Místo linek

měli pralinky.

Je to Pravda, je to tak.

Každý prakluk

měl svůj prak.

Prásk do okna!

A sklo prasklo.

Na pralouce

běhal praskot,

prakráva i praprase,

v praškole se prali zase,

Neměli co na práci.

Všichni žáci

byli pražáci!

(báseň z rukopisu)

Příloha 3: Pavel Šrut – Abeceda

A je admirál na velkých neckách,
B je baron s břískem jak třešňová pecka,
C je cestář u hromady šterku,
D je dáma, která šlápla na ještěrku,
E je Elvíra, krásná a cirkusová tanečnice,
F je fakir, polyká nože, vidličky, lžíce,
G je generál, sluha mu metál čistí,
H je hajný, střílí na podzim listí,
CH je chalupník, který se holí zřídka,
I je inženýr, nejde spát bez pravítka,
J je jeptiška, která má zbožná lýtka,
K je kouzelník, má slona v rukávu,
L je lučištník, a míří na krávu,
M je muzikant, který spí na piánu,
N je náčelník indiánků a indiánů,
O je obuvník a místo bot má poloboty,
P je poškolák, který přelézá ploty,
R je rybář, sedí a hledí na štiku,
S je soudce, soudí a svačí paštiku,
T je tulák, má postel schovanou v mlázi,
U je učitel, dějepis zkouší a pětky sází,
V je vdovec, který si čočku vaří,
X je Xaver a jméno má v kalendáři,
Y je ypsilon ve slově babyka – a
Z je zubař, a proto utíkám...

(Kočka v houslích)

Příloha 4: Pavel Šrut – Povídání o slavném oslovi

V Pantaticích na návsi,
kde zvedají nožku psi,
stojí slavná škola.
Školáci tam chodí pěšky –
když nemají koloběžky,
tříkolky či kola.

V té škole je jedna třída,
jedna houba, jedna křída
a jeden pan řídící.
A do téhle slavné školy
běží osel, cestou v poli
snídá trávu ostřici.

Aktovku má na hřbetě,
že je pěkně na světě,
vesele si hýká.
Když se smějí, že je hloupý,
ve škole si rozum koupí – rozum
pro oslíka.

Sedne vzadu do lavice,
z tašky vyndá učebnice
a k svačině bodláčí.
Ve třídě hned začne mela,
každý křičí: Co tu dělá?!
Za oslem se otáčí.

Osel počty přežvykuje,
zato třída povykuje:

- Bude z tebe vševěd! –
Jenže stačí malá chvilka,
už mu jde i násobilka:
- pětkrát tři je devět! -

Mezitím už v celém kraji
o oslu si povídají
a je z toho sláva.
Za kus mrkve, za kus natě
ten náš osel kostrbatě
autogramy dává.

Zpráva došla k panu králi,
honem osla povolali,
hostili ho dva dni.
A třetí den sám pan král
slavně osla pasoval“
- Jsi můj první radní!-

Od té doby na návsi,
kde zvedají nožku psi
a kde kráva bučí,
všechny děti z okolí
chodí rády do školy – osel je tam učí.

(Kde zvedají nožku psi aneb V Pantáticích na návsi)

Příloha 5: Pracovní list č. 1

Pracovní list č. 1

LICHOŽROUT

Lichožrout mé ségry Božky
je labužník na ponožky.

Přišel k nám už předloni
a nic mu tak nevoní
jak ponožky její.

Vážně!

Nic jiného nejl.

Jenom jednou – za totáče –
spořádal i punčocháče
od tetičky z Francie.
(Chudinka, už nežije.)

Ach, to bylo pláče
pro ty punčocháče!

Prohledala každý kout
a ten převít Lichožrout
v koši prádla seděl zticha

a počítal:

Sudá, lichá...

Totíž:

Lichožrout mé ségry Božky –
(tlusté břicho, žádné nožky)
z párů dělá licháče.
Pět ponožek ke sváče,
nejmň sedm k večeri,
pak vyklouzne ze dveří
a hurá zas k sousedům!

V noci projde celý dům,
vynechá jen pana Krohu.

A proč právě pana Krohu?

Vám to klidně říci mohu:
on má jenom jednu nohu.

(Příšerky a příšeri, P. Šrut 2005, s. 62)

Úkoly:

- 1) Vysvětli spojení „za totáče“ ^{za socialismus}
- 2) Urči slovní druhy u slov: *ach, jenom, právě, každý, převít.*
- 3) Najdi v textu příslovečné spřežky. *Předloni, zticha*
- 4) Nahrade slovo *previt* synonymem. Do jaké publikace se podiváš, budeš-li chtít hledat synonyma? Vysvětli pojem *synonymum*. *je to slovo které je stejného nebo podobného významu*
- 5) Co je to rým? Vymysli rým ke slovům: *dům, její, sváče. dům – šum její – pějí sváče – skáče*
- 6) Najdi nespisovné výrazy a nahrad je spisovnými. *ségry – sestry zas – zase*
- 7) Podle textu stručně charakterizuj Lichožrouta. Nakresli, jak podle tebe Lichožrout vypadá. *hodný a fialový*

Rým =)
zvuková
hoda na
konci veršů

Příloha 6: Pracovní list č. 2

Pracovní list č. 2

SLEPEJŠÍ A MOTEJLI

Že přej mlsaj^{brý, mlsaj, motýli} motějli
 sladkou vatu na špejli!
 Povídali slepejši^{slepější}
 pod lopuchem ve skřejši^{skřejší}.

Jenomže přej slepejši^{přej, slepejši}
 furt si něco vymějši^{porad, vymějši}.
 Povídali motějli^{motýli}
 a v tomhle se nemějši^{nemějši}.

Nejsou přece v čerejši^{v čerejši}
 a hloupi jak slepejši^{slepější}.
 co zalezou pod bějši^{bějši}
 a neviděj bez brejši^{neviděj, brejši}.

Každý^{každý} motýli^{motýli}
 Každý ví, že motějli^{motýli}
 pijí^{pijí} květin^{květin}
 pijou z kytek koktejlů!^{koktejlů}
 Teda... pokud nechtejši^{nechtejši}-li
 sladkou vatu na špejli.

(Šišatý švec a myšut, P. Šrut 2007, s. 49)

Úkoly:

- 1) Prečti si ukázkou. O který literární druh se jedná? Které další druhy ještě znáš? *Poezie.*
- 2) Kolik má ukáзка veršů a slok? *slok-7 veršů-4*
- 3) V básni se vyskytuje velké množství nespisovných výrazů. Proč tomu tak je? *Abyste to nymovallo*
- 4) Nahraď nespisovné výrazy spisovnými. Co se s básní stane? Proč je v básni zanechaná nespisovnost? *Abyste se i naďale nymovallo*
- 5) Vytvoř k ukázce komiks.

Příloha 7: Pracovní list č. 3

- 2) Ramses a Talamor (příšerní bratřanci) drsně jmeňá
- 3) Hihlík - proložil když byl v rozpacích tak se chichotal
hihhi, Hihlíku, máš ponožky v rendlíku
- 4) Lichožroutům se nabaluje čas jako ponožky
- 5) Zle, tamní lichožrouti Lrpi hladem
- 6) Milovali Hihlíka, ale v srdcích chovali lásku ke všem
lichozroutům na celém světě
Pomáhali chudým a nemocným, pořádali dobročinné sbírky
ponožek
- 7) Hihlíkovi rodiče odjeli do Afriky pomáhat Lichožroutům
- 8) Na začátku
- 9) Zasedací poradek
- 10) Žil byl malý lichožrout a jmenoval se Pepík
byl hodný a chytrý... a měl hodně kamarádů
jednoho dne se musel odstěhovat a přišlo všechny své
kamarády... byl velice smutný ale našel si nové kamarády
v novém městě a byl znovu spokojený a časem si tam
založil i rodinu.

Příloha 8: Pracovní list č. 4

KARKULKA:
 2) Karkulka byla mladá dívka, která nosila červený čepiček. Byla velmi milá, hodná, ~~schválena~~, ale zároveň byla také ovlivnitelná. K lidem ~~byla~~ (i ke zvířatům) se chovala vždy ohleduplně a mile. Lidé ji měli také rádi. Byla pracovitá a přibírala ~~si~~ přáčky a útky, které dostala. Měla podle mě ráda přírodu. Myslím si, že byla velmi hodný člověk.

VLK:
 Vlk byl velký a šedý. Byl silný, ale byl i chytrý. K lidem se choval "hezký", ale jen když je chtěl vyžít. Lidé se ho báli a neměli ho rádi. Dělal jen to co chtěl a ne to co měl. Podle mě byl velmi silný a k lidem se choval velmi špatně.

4) Bajka: přichází, ve kterém se objevují zvířata, která mluví a ~~je~~ plyne z ní poselství.

pohádka: Bítých s nadpřirozenými schopnostmi (nemusí tam být). ~~často~~
 5 pohádky je vždy "boj" mezi dobrem a zlem. Dobro vždy vítězí.

Do slovníku spisovné češtiny.

5) Bajky: Červená karkulka, Stojánek dalmatinie (Popelka)

Pohádky: Bincerna na krásku, Popelka, Bincerna se slabou hůlkou na čle

6) krutý - krásný, plachý - studlivý
 synonymum - slovo stejného významu

7) krutý - hodný, jemný
 antonymum - slovo opačného významu

8) Náchy - nesmyslný, které říčí lidé
 ↓
 nesmysly

↓
 dabry - lidé "pomlouvají" ostatní
 ↓
 pomluvy

Příloha 9: Pracovní list č. 4 – scénář

Čerrens karkulka

Maminka: karkulko Babička má dnes narozeniny, proč jí koupit nějaký dárek ..... karkulko? posloucháš mě?!

karkulka: Mamko koukáme na ~~stranu~~ tik toky od Kajum.ka, Nerni B a fámhle Jon dviča B

Maminka: karkulko, pokusíte se zvedn: nebo ti zahavim telefon B

karkulka Tak teda jdu na [redbech]

Vypravěč: karkulka se vydala footshopu pro Babičky nové boty značky Adidas ~~uttra Bovič~~

karkulka: prosim jedny Adidasi ~~uttra Bovič~~

Prodavce: jakai bude velikost

karkulka: US 10,5 ~~10,5~~

Prodavce: ja radi vezm: ~~11~~ US. 11 a ti mata j. ro. ta.

karkulka Ok smol to Babičce bude

Vypravěč: karkulka si veselo vykračovala k Babičce pře-
le a potkala ~~ka~~ ~~uttra Bovič~~ s mamiem

Příloha 10: Pracovní list č. 5

Pracovní list č. 5

Děda

míval

hrábě

skota

čily

v trávě

a náš

rybník

přepla

valy

tam a

zpátky

hravě

Děda míval hrábě – žily velmi zdravě

Ted' jen seno

už tři mají

cení zuby v hlavě.

(Příšerky a příšeři, P. Šrut 2005, s. 89)

Úkoly:

1. Přečti si básně a doplň její název. *Hrábě*
2. Jak tento typ básně nazýváme? *kaligram*
3. Tento druh básně řadíme pod nonsensovou literaturu. Co znamená slovo nonsens? *zlat. non - "ne" a sensus - "smysl", vyjádření děje postavené jako "nebo žička / ne / ne smysl".*
4. Definuj nonsensovou literaturu.
5. Které jsou dva typické příklady nonsensové literatury? Znáš jejich znaky?
6. Podívej se na básně od Pavla Šruta „Had a plaz“ a pokus se vytvořit stejný druh básně, jako je v pracovním listě.

4. je to nesmysl v literatuře, nesmysl je text
5. Džazová poezie, graf. básně

Příloha 11: Pracovní list č. 5 – kaligram

Had a plaz – Pavel Šrut

Milé děti, nač si lhát?
Had je plaz a plaz je had.
Plaz i had se stejně plazí.
had i plaz má šaty na zip,
proto se hned nelekne,
když se z nich plaz vysmekne,
a řekne jen: Ahoj, plaze,
jak se daří?“ – „Díky, blaze.“
odpoví mu plaz či had,
což je totéž, nač si lhát.

SLUNÍČKO
~~~~~
Sluníčko svítí,
pěkně září,
Dokáže pálit,
ale i hřát.
Poste uříká,
uděle dolu svítí.
Všechno je fajm,
dokonce i Stefan.

Stefan
sluníčko
svítí
pěkně
září
Dokáže
pálit
ale i
hřát
Poste
uříká
uděle
dolu
svítí
Všechno
je
fajm
dokonce
i Stefan

Příloha 12: Pracovní list č. 6

Pracovní list č. 6

PAN KDYBYCH HLEDÁ KAMARÁDA

„Tak jak jste se vyspal, pane Kdybychu?“ zeptal se Pes, jako každé ráno. „Kdybych spát vůbec nešel, udělal bych líp,“ postěžoval si pan Kdybych, jako každé ráno. Pes a pan Kdybych byli staří přátelé. Znali se od malička. Když byli malí, tak si spolu celé dny hráli a říkali si různými jmény. Některá byla vymyšlená, jiná si vypůjčili ze zeměpisu. „Ty Popokatepetle!“ volal třeba Pes na Kdybycha. „Ty CHLUMČE NAD CIDLINOU!“ křičel zase on na Psa. Tehdy si ještě tykali. Pak vyrostli a už to jaksi nešlo. On vlastně vyrostl jen malý Kdybych. Nejdřív do výšky, a když už byl dost velký, začal přibývat do šířky. Pes nevyrostl ani o centimetr. Spíše z něho ubývalo. Přišel o kousek ocásku a vždycky mu chybělo ucho, jednou levé, pak zas pravé, ale bral to s humorem.

Když byl pan Kdybych malý, tak se Psem chodil na nočník, na písek, na koupaliště i do LOUTKOVÉHO DIVADLA, nikomu to nevadilo. „Ale teď?“ stýskal si pan Kdybych. „Kdybych vás bral do hospody, na plovárnu nebo do NÁRODNÍHO DIVADLA, všichni by se smáli!“ Z toho bédování už Psa ucho bolelo. Takže se naštal. „Vy ŘÍPE jeden ufnukanej!“ zavřel. „Přestaňte mi tu kdybychovat, já vám nějakého kamaráda najdu.“

(Pan Kdybych hledá kamaráda, P. Šrut 2009, s. 7-12)

Úkoly:

Chlumec nad Cidlinou, Loutkové divadlo, Národní divadlo, Řípa

- 1) V textu jsou některá slova napsaná pouze velkými písmeny. Přepiš je správně a nezapomeň dodržovat velká a malá písmena.
- 2) *Popokatepetle* patří do skupiny slov, slovních spojení nebo krátkých vět, jejichž cílem je procvičit obtížně vyslovitelná slova. Jaký je souhrnný název pro tato slova, slovní spojení a krátké věty? Znáš nějaké další příklady? *soška, jazyholam, opekta*
- 3) Víš, co ve skutečnosti znamená slovo *Popokatepetle*? Uměl bys ho správně napsat? *soška*
- 4) Vypiš z textu přezdívky. Pokus se vymyslet podobné vtípné přezdívky. *Misa nad Galbem, Bouda, Buren*
- 5) Na konci ukázky ses dozvěděl, že se Pes rozhodl najít panu Kdybychovi kamaráda. Znáš nějaké způsoby, jak by to mohl udělat? *seznamka, sociální síť*
- 6) Pes se nakonec rozhodl najít přítele přes inzerát. V rubrice stálo: „Pan Kdybych hledá kamaráda.“ Pomoz panu Kdybychovi nalézt kamaráda a vymysli vhodný inzerát. Pro představu se podívej na obrázek, abys věděl, jak pán vypadá. Následně svůj text porovnej s originálem.

Příloha 13: Pracovní list č. 6 – inzerát

Můj kamarád pobíhá kamarády.

On ^{je} kdybych ^{je} střední velikosti ^{Ma} široké oči, velký nos a
menší uši. ^{Jeho kamarád by měl rád} Rád by ~~mil~~ chodit do divadla
a na koupaliště nebo do hospody. A musí mít
rad psy. Měl by být přátelský, inteligentní a
~~mít by~~ smysl pro humor.

Kdyby jste ^{na} měli rájem volejte na číslo: _____

Příloha 14: Pracovní list 7 – první část

Pracovní list č. 7

ANGLICKÝ KRÁL JINDŘICH OSMÝ

Anglický král Jindřich Osmý
míval šest snů za týden
(přesně tolik jako žen)
a sotva vlez do duchen
přicházel duch za duchem:

štíhlá, kyprá, nohatá,
tichá a pak hubatá
a ta šestá okatá,
co skončila u kata,
od neděle do pondělí
hrozně věci prováděly.

Štíhlá, kyprá, nohatá,
tichá a pak hubatá,
i ta šestá okatá,

co skončila u kata,
vstaly z hrobu, vstaly ze sna
a začala mela děsná:

štíhlá, kyprá, nohatá,
tichá a pak hubatá
i ta šestá okatá,
co skončila u kata,

od pondělí do neděle,
nejdřív plaše, potom směle
Jindru ze sna co chvíli
strašily a budily
a chudák král prošil: „Ach,
nechte mě spát v dějinách!“

(Veliký tůdle, P. Šrut 2003, s. 21)

Úkoly:

- 1) Co víš o králi Jindřichu VIII.?
- 2) Co znamenají slova *duchma*, *mela*, *kyprá*, *plaše*, *směle*.
- 3) Co je to rým? Najdi v básni rýmy. Vymysli co nejvíce rýmů ke slovu *kata*.
- 4) Vyhledej jména a základní/zajímavé informace o manželkách Jindřicha VIII.
- 5) Napiš úvahu na téma *Manželství*.

~~Anglický~~ Král Anglie, 6 žen a nechal je popravit
2) Duchma = žena, Mela = čarodějka, kyprá = syčá
plaše = neštěstí, směle = odvážně
3) Rým = ZSV - básně / Kata - Vada, pata, he hodná slaba
4) K. Parronová - poslední manželka
K. Howardová - jejím otčím byl vévoda z Norfolk

Příloha 14: Pracovní list 7 – druhá část

A. Klerška – 1. německá Británie
J. Geymonatová – Zeměděla na podporu domácí produkce (Zemědělská otázka)
A. Polyzarová – Githodra maršija

5) Manželství je dobré z ekonomické strany.
Někdy láska i lich. Proč bychom se měli brát?
Je to důležitá část pro malou rodinu.
Je třeba to považovat za promyslený, abychom byli
šťastní a našim manželství.

Příloha 15: Pracovní list 8

Pracovní list č. 8

TRAVIČKA

Úkoly:

- 1) Obdržel jsi nastříhané verše básně, tvým úkolem je verše správně seřadit.
- 2) Slovo „travička“ má v textu dva významy, jaké?
- 3) Jak nazýváme slova typu *travička* apod.?
- 4) Uveď další příklady tohoto typu a uži je ve větě.
- 5) Jaká je souvislost názvu básně s jejím obsahem?
- 6) Ve dvojici vytvořte leták, který má varovat turisty, že se v Itálii nachází ukrutná travička Lukrécie.

1)

Cheete jet do Itálie?

Žila tam a už nežije

kráska jménem Lukrécie,

ukrutánská travička.

Její hrobku mramor kryje,

vlkodlak tam k ránu vyje,

v noci lezou ze skvív zmije,

nepohne se travička.

Na to vemte jed,

když tam chcete jet.

2) Žena, která někdo otrávil
travička

3) Zdobráčský Homonyma

4) Koruna - královna má na hlavě korunu
korunu. V penězence mám ani
korunu.

Oko - Má oko je modré.
Mám oko na peníze.

Pila - Kája pila pivo.
Máme má nakradě velkou pilu.

5) o něčem která někdo otrávil a zároveň je to ve významu
travička

Příloha 17: Pracovní list č. 9 - první část

Pracovní list č. 9

BITVA O KARLŮV MOST

Má vlasy dlouhý do půl pasu
k turistům jistou náklonnost
barokní sochy v letním jasu
sedí tu jako hejno vos.

Má vlasy do pasu a jen tak pro radost
nabízí ortel nebo spásu.
Má vlasy do pasu a jen tak pro radost
nabízí ortel nebo spásu
v bitvě o Karlův most.

(refrén)

To pro tebe král Karel IV.
má lásko vlasatá
dával do malty žloutek
a mrhal úsilím a pruty ze zlata.
Dával do malty žloutek
a mrhal úsilím a pruty ze zlata.

Má vlasy dlouhý do půl pasu,
svůj bledej šampónovej chvost
a svádí právě toho času
bitvu o Karlův most.

Má v očích muškety, děla a čeká na Švéda
klíč ke zbrojnici těla až na Kampě mu dá.
Má v očích muškety, děla a čeká na Švéda
klíč ke zbrojnici těla až na Kampě mu dá.

(refrén)

Máš vlasy dlouhý do půl pasu
tvou svatou válku vidí most
barokní sochy v letním jasu
a Němců kolem jako vos.

Máš vlasy do pasu a jen tak pro radost
nabízíš ortel nebo spásu.
Máš vlasy do pasu a jen tak pro radost
nabízíš ortel nebo spásu.

V bitvě o Karlův most
v bitvě o Karlův most
v bitvě o Karlův most .....

(Kolej Yesterday: písňové texty 1982-1987, P. Šrut 1990, s. 96-97)

Úkoly:

- 1) Poslechni si píseň. Jaké je její hlavní téma? *Karlův most*
- 2) Přepiš jméno Karel IV. slovy. Pravopis odůvodni *Karel čtvrtý*
- 3) Vysvětli význam slov a slovních spojení: *ortel, mrhat úsilím, chvost*.
- 4) O kterém městě se v písni zpívá? Která místa jsou tam zmíněna? Znáš příklady dalších míst? *Praha Karlův most*

*chvost - konec, ocas
ortel - rozsudek*

Příloha 17: Pracovní list č. 9 – druhá část

- 5) Co vše víš o Karlu IV.? Z jakých rodů pocházel? Ve které zemi strávil své mládí? Které významné stavby byly za jeho vlády postaveny? Kterou významnou školu založil? Ve kterém roce ji založil? Jak byl za svou péči o České království nazýván?
- 6) Ve skupinách připravte a zahrajte scénku na téma: *Typický den na Karlově mostě.*

- 5). Pocházel z rodu Lucemburků a Přemyslovců
• založil Univerzitu Karlovu v roce 1348.
• Dostavba Nového Města pražského, Karlštejna, Karlova mostu, Svatoševského chrámu
• Přezdívalo se mu otec vlasti

Příloha 18: Pracovní list č. 10 – první část

Pracovní list č. 10

SRNČÍ PŘECHODNÍK NEPLEŤTE SI PLCHA S PLŽEM

Kalamajka mik, mik,
mik,
naučím vás
přechodník.

Švarný srnec z Brna
do lesa se hrna
kouká – hele, srna!

První, druhá!
Jaká vzpruha!

Stály vám tam na louce
dvě srny z Olomouce
strachy trochu trnouce.

A ten srnec
láskou vrně
myslí na ně
ještě v Brně.

Kalamajka mik, mik,
mik, to je srnčí
přechodník.

Nepleťte si plcha s
plžem
Kalamajka mik, mik,
mik,
to je srnčí přechodník!
Nepleťte si plcha s
plžem

Nepleťte si, děti,
sakra,

štíku s kaprem,
s línem kapra,
vránu a havrana,
ovci a berana,
daňka s losem,
špačka s kosem,
kunu s tchořem,
krávu s ořem,
býka s volem,
můru s molem,
kraba s rakem,
lamu s jakem,

morče s myší
(vždyť se liší!),
blechu se vši
a především:
smrk se smržem,
plcha s plžem!
Protože...

Kdo si plete
plže s plchem,
tomu škvor proleze
uchem,
kdo si plete
plcha s plžem,
tomu rada nepomůže.

Jaká?
Že když prší, mží a
mlží
radují se všichni plži –
a naopak v suchu
bývá nejlíp plchu!

(Veliký tůdle, P. Šrut 2003, s. 58.)

Úkoly:

- 1) Najdi v ukázce přechodníky a podtrhni je?
- 2) Učivo o přechodníku je úzce spjata se slovesy dokonavými a nedokonavými.
V textu jsou tučně vyznačená slovesa, rozhodni, jestli se jedná o slovesa dokonavá nebo nedokonavá. NAVUČÍM – DOKON., MYSLÍ – NEDOKON., PLETE – NEDOK., PROLEZE – DOKON.
- 3) Najdi vidové dvojice ke slovesům ze cvičení 1. NAVUČÍM – ODNAVUČÍM PROLEZE – DOPROLEZE
- 4) Co vše víš o přechodníku? Kde se s přechodníky setkáme? Jaké máme druhy přechodníku? SLUŽÍ KE ZHUŠTĚNÍ VĚTY. NEJVIČE U PRANÝCH PLOTEVECH. DRUHÝ: napuť, přitomně, namluť
- 5) V prvním úkolu jsi v textu podtrhl přechodníky. Zkus tyto přechodníky použít ve větách.
- 6) Napiš synonymum ke slovu *vzpruha*. – *podnět*

3) NAVUČÍM – ODNAVUČÍM
MYSLÍ – UMYSLÍ
PLETE – PROPLETE

PROLEZE – LEZE

55

5.) *V létě bývá hodně počasí*
Kouka' do učebnice. Liška se liše' od
Nepleťte si pojmy s do jmy. *řka.*

Příloha 18: Pracovní list č. 10 – druhá část

- 7) Vysvětli plech x plž, lín x kapr, daněk x los, kuna x tchoř, býk x vůl, krab x rak, lama x jak, smrk x smrž
- 8) Který slovní druh je slovo *sakra*? CITO SLOVĚC

PLECH x PLŽ = ŽIVOČICH
LÍN x KAPR = RYBY
DANĚK x LOS = JELENOVITÍ
KUNA x TCHOŘ = LASICOVITÍ
BÝK x VŮL = ZICHOKOPYTNÍK
KRAB x RAK = MOŘSKÝ ŽIVOČICH
LAMA x JAK = SUJOKOPYTNÍCI
SMRK x SMRŽ = STROMY

Příloha 19: Pracovní list č. 11 – první část

Pracovní list č. 11

KOLEJ YESTERDAY

To bejvávaly na koleji CASY,
když ráno začal večírek,
někdo dal dvacet, někdo STOVKU
a stavěli jsme EIFFELOVKU,
ze snů a z peří, ze sirek.

To tenkrát ještě rostly holkám vlasy,
to bylo před tím VEJBUCHEM
a kdo měl žízeň, tak ji hasil
a kdo měl žízeň, tak ji hasil,
vracel se s kytkou za UCHEM.

Prázdnou ulicí na koleji,
jó to je dávno, Yesterday,
YESTERDAY.

To bejvávalo na koleji snění,
BRATBORÁK voněl v kuchyni,
někdo dal dvacet, někdo pade,
za to jsme měli, kamaráde,
hned štěně piva ve SKŘÍVĚ.

Tenkrát hochu ještě ozáření
hrozilo leda od SLUNCE
a byly řeky po setmění
a byly řeky po setmění,
kde jsi moh' čekat na SLUNCE.

A pak je hodit na olej,
jó to je dávno, Yesterday
Yesterday.

To bejvávaly na koleji CASY,
už ráno začal večírek,
někdo dal dvacet, někdo STOVKU
a někdo zbořil EIFFELOVKU,
ze snů a z peří, ze sirek.

A od té doby ta kolej
patří už dávno k Yesterday
Yesterday... Yesterday

(Kolej Yesterday: písňové texty 1982-1987, P. Šrut 1990, s. 117-118)

Úkoly:

- 1) Poslechni si píseň a doplň vynechaná slova.
- 2) Přečti si první sloku. Slovo *kolej* může mít několik významů. Užij toto slovo ve větách. Jak říkáme slovům, které mají stejnou zvukovou nebo grafickou podobu, ale jiný význam? Uveď další příklady.
- 3) V první sloce se uvádí, že „někdo dal dvacet, někdo stovku“, co to znamená?
- 4) Co se asi rozumí *vejbuchem* ve druhé sloce? Proč autor zmiňuje, že *holkám ještě rostly vlasy*?
- 5) Ve druhé sloce se uvádí „*vracel se s kytkou za uchem*“, jak se nazývá „Květinové hnutí“ z 60. let?
- 6) Co znamená anglický význam „*yesterday*“?
- 7) Přečti si čtvrtou sloku a vysvětli „*štěně piva*“
- 8) V šesté sloce se uvádí, že „*někdo zbořil Eiffelovku ze snů a z peří, ze sirek*“, co si pod tím představíš vzhledem k událostem a kontextu?

Příloha 19: Pracovní list č. 11 – druhá část

2) Studenti když jsou na internetu kde lidé tak se říká
kolej.

Na koleji jezdí vlaky, tramvaje...

3) Chudší lidé dávali dvacet korun a ty bohatší dávali
sto korun.

4) Když jsou holky mladší tak jim ještě nepodávají
vlasy ale když už jsou starší tak jim nějaký vlas
upadne.

5)

6) TESTERDAI ZNATENA ČESKY

7) Asi by bramboráků prvu voněti že si dal i k tomu
pivo

Příloha 20: Pracovní list č. 12

Pracovní list č. 12

STVOŘENÍ GOLEMA

V poledne jsem se probudil
 tím pádem noc už mám teď z krku
 po nebi táhnou beránci - frazém
 a zem je plná vlků
 Po nebi táhnou beránci
 a je jich celá smečka - metafora
 hlavu mám jako kanape
 a v tom kanapí křečka - metafora

V noci jsme vedli dlouhou řeč
 někdo z nás stvořil Golema
 v noci jsme vedli dlouhou řeč
 jen vzpomenout si na téma
 v noci jsme vedli dlouhou řeč
 a všichni byli proti všem
 v noci jsme vedli dlouhou řeč
 a chudák Golem spolknul šém

V noci jsme vedli dlouhou řeč
 o kvadratuře kruhu
 v noci jsme vedli dlouhou řeč - frazém
 a přebarvili duhu
 v noci jsme vedli dlouhou řeč
 ze slov co nepromoknou
 v noci jsme vedli dlouhou řeč
 a já mám ranní vokno

Úkoly:

- 1) Najdi v první sloce frazém. Pojem frazém vysvětli. Uveď další příklady. *fraze - volání spojím slovních krásu*
- 2) Najdi v první sloce metaforu. Pojem metafora vysvětli. Uveď další příklady. *metafora - přenesení významu na záplade vnoše podobnosti*
- 3) Co znamená slovo šém? *bažina babuleka s magickým jménem*
- 4) Co znamená kvadratura kruhu? *úspěchodnění*
- 5) co znamená „mít vokno“? *vůbec nic neví, vše zapomněl*
- 6) Co vše víš o Golemovi? Znáš nějakou pohádku či příběh, kde je zahrnuta postava Golema? *je to červobílá ošivovaná socha - Dějiny události českého národa: Golem*
- 7) Vytvoř pětilístek na téma Golem.

